

# Depressie en suïcidaliteit bij jongeren

Risicofactoren, preventie en behandeling

Depressie Expertisecentrum Jeugd



# STORM: Strong Teens and Resilient Minds

## Depressie- en suïcidepreventie voor adolescenten in een netwerk van zorg en onderwijs

VGCI najaarscongres 1|2|3 november 2023



Sanne Rasing, PhD

Depressie Expertisecentrum Jeugd, GGZ Oost Brabant  
Behavioral Science Institute, Radboud Universiteit

# Disclosure belangen

<b>(Potentiële) belangenstrengeling</b>	<b>Geen</b>
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Geen
<ul style="list-style-type: none"><li>• Sponsoring of onderzoeksgeld</li><li>• Honorarium of andere (financiële) vergoeding</li><li>• Aandeelhouder</li><li>• Andere relatie, namelijk...</li></ul>	Niet van toepassing Niet van toepassing Niet van toepassing Niet van toepassing

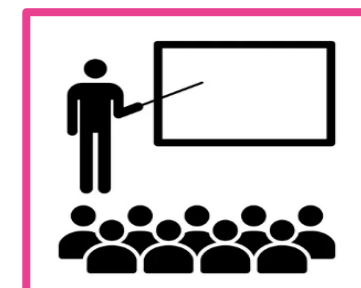
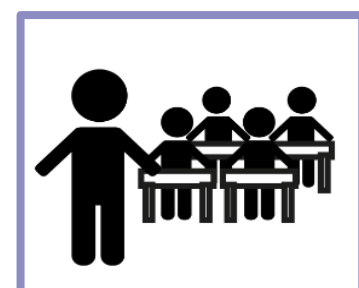
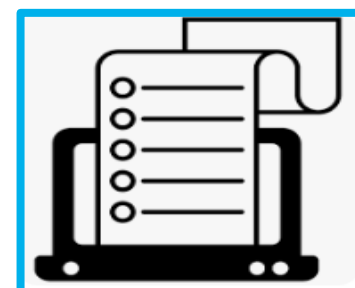
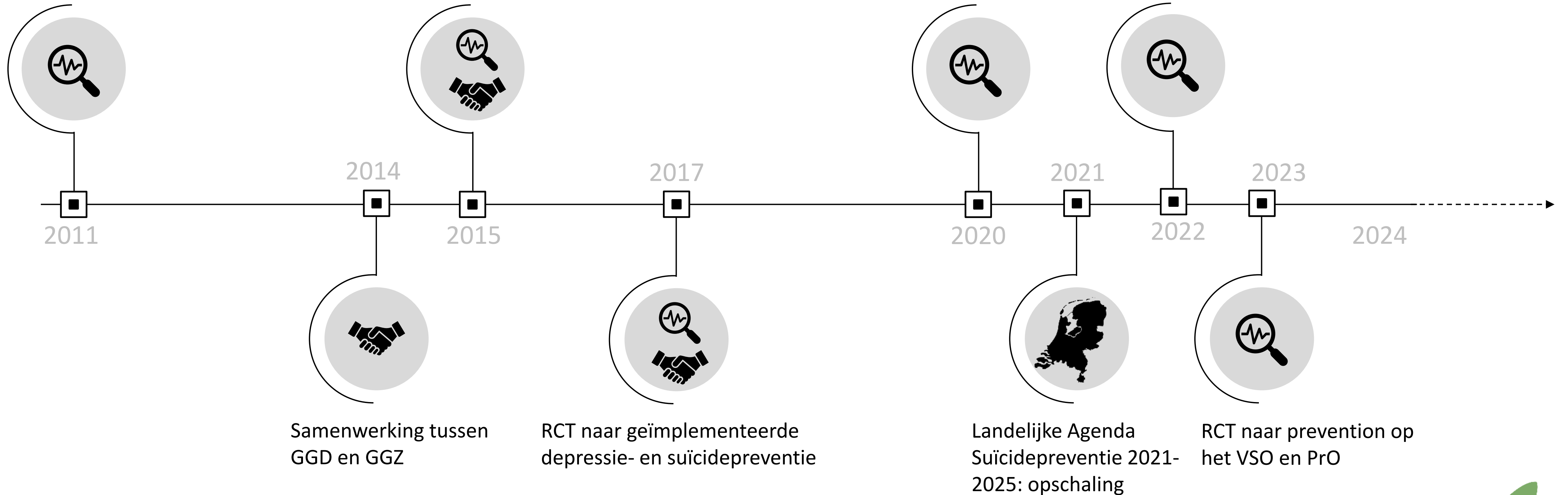
# Ontwikkeling van de STORM aanpak

RCT naar geïndiceerde  
depressie preventie

RCT naar  
geïmplementeerde  
depressie preventie

Studie naar het  
verkleinen van het gat  
tussen vroegsignalering  
en deelname preventie

Studies naar  
modelgetrouwheid  
en implementatie  
strategieën

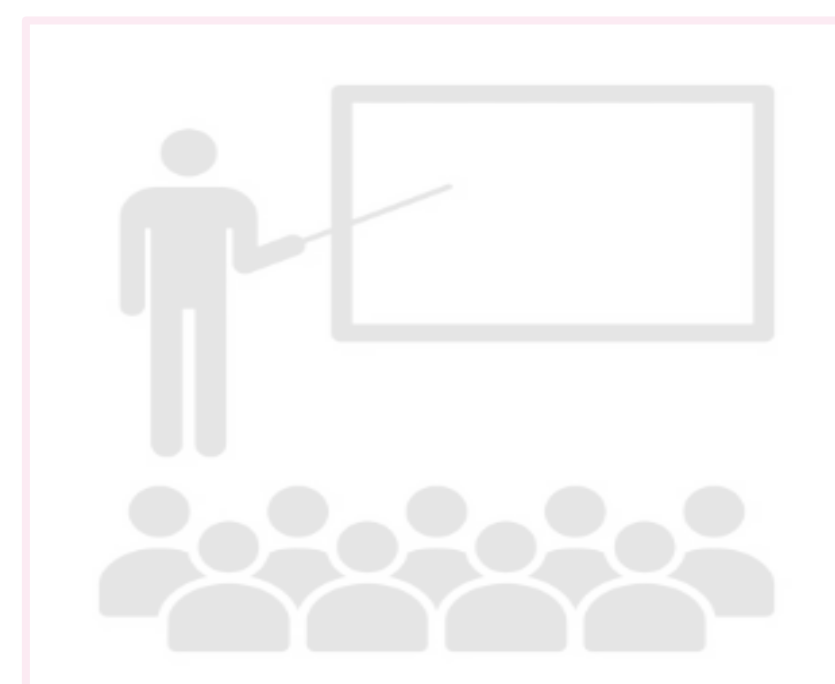


# De STORM aanpak

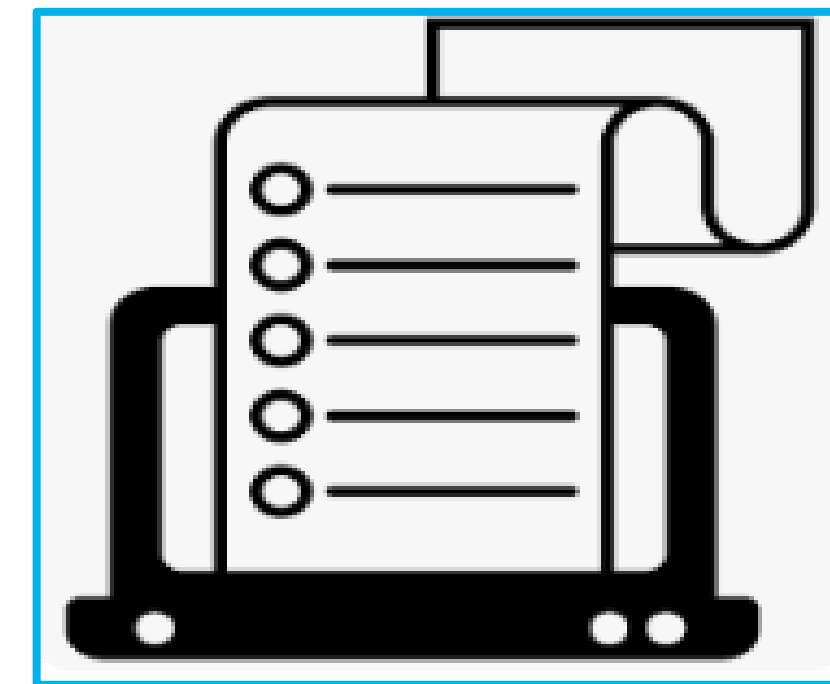
- Begon als geïndiceerd depressie preventie programma op scholen
- Regionale samenwerking tussen onderwijs, GGD en GGZ



Universeel mental health programma



Gatekeepers



Vroegsignalering

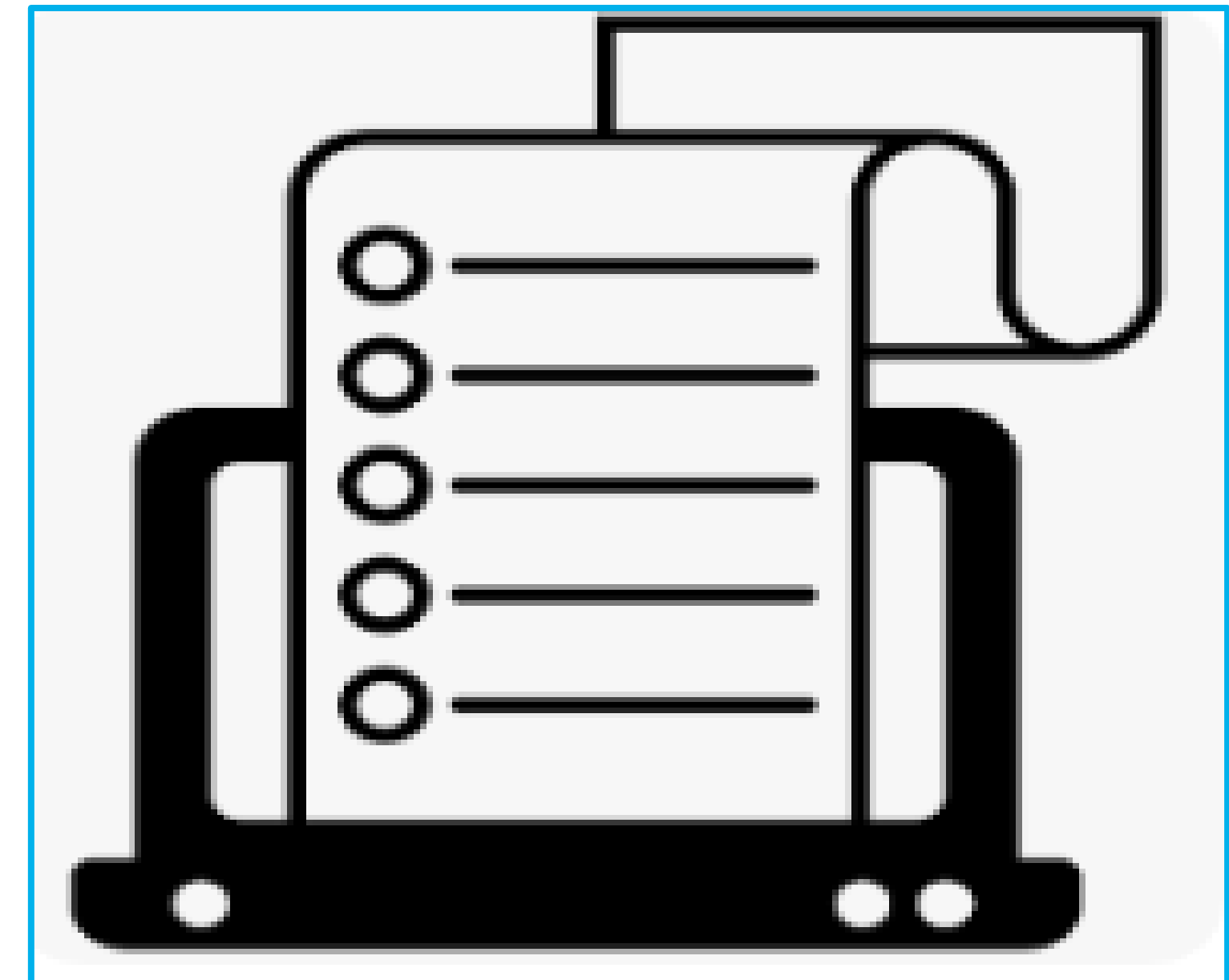


Geïndiceerd depressie preventie programma

# Vroegsignalering van depressie en suïcidaliteit

## Screening op symptomen

- Door GGD
- Met stoornisspecifieke vragenlijsten
  - CDI-2: depressieve symptomen (*Bodden et al., 2016*)
  - VOZZ: suïcidaliteit (*Kerkhof et al., 2015*)
- Op basis hiervan wordt ernst vastgesteld
  - Geen symptomen
  - Verhoogde depressieve symptomen
  - Ernstige mate van suïcidaliteit
- Er wordt passende hulp ingezet



# Geïndiceerde depressie preventie

## Op Volle Kracht

- Specifiek voor leerlingen met verhoogde depressieve symptomen
- Evidence-based CGT-programma van 8 lessen
  - Leerlingen leren relatie tussen gebeurtenissen, gedachten, gevoelens en gedrag
  - Ze leren de negatieve spiraal van gedachten te doorbreken
  - Ze bouwen positieve gedachten patronen op



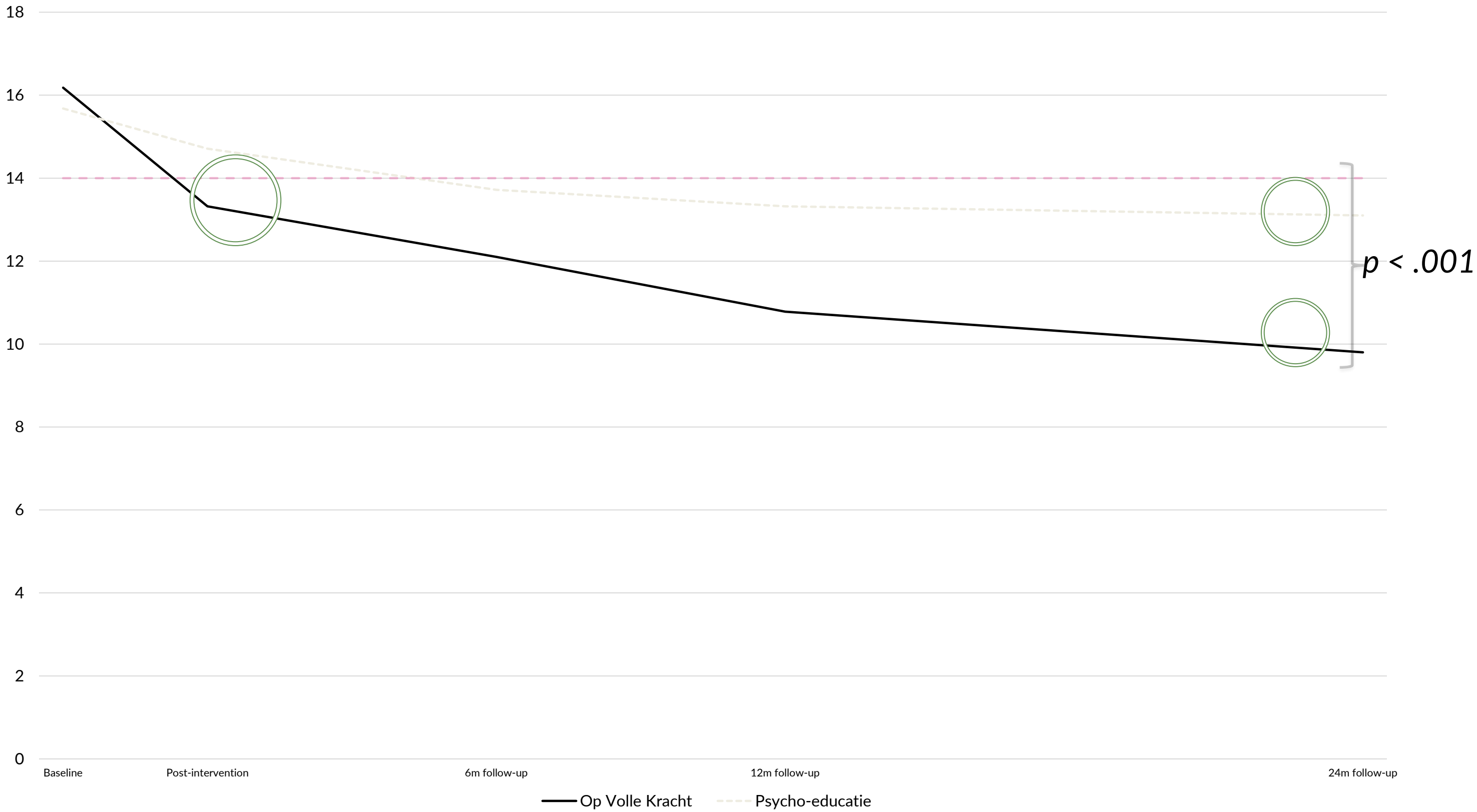
# RCT naar geïmplementeerde depressie preventie

- 13-14 jarigen (2<sup>e</sup> jaar van het voortgezet onderwijs)
- Vroegsignalering van depressie en suïcidaliteit (N = 5222) → 3 groepen
  - Geen symptomen (N = 4737; 90,7%)
  - Verhoogde depressieve symptomen (CDI-2  $\geq$  14) (N = 469; 9,0%)
    - preventie programma
  - Ernstige mate van suïcidaliteit (CDI-2 item 8  $\geq$  2) (N = 16; 0,3%)
    - verwijzing naar passende hulp

Van de 469 jongeren die in aanmerking kwamen, werden 130 jongeren geïnccludeerd in de RCT



# Uitkomsten RCT



Jonge-Heesen et al. *BMC Medicine* (2020) 18:188  
<https://doi.org/10.1186/s12916-020-01656-0>

BMC Medicine

RESEARCH ARTICLE Open Access

Check for updates

## Randomized control trial testing the effectiveness of implemented depression prevention in high-risk adolescents

Karlijn W. J. de Jonge-Heesen<sup>1,2\*</sup>, Sanne P. A. Rasing<sup>1,3</sup>, Ad A. Vermulst<sup>1</sup>, Ron H. J. Scholte<sup>4,5</sup>, Kim M. van Etekovon<sup>1,2</sup>, Rutger C. M. E. Engels<sup>2</sup> and Daan H. M. Creemers<sup>1,5</sup>

**Abstract**  
**Background:** Adolescent depression is a global mental health concern. Identification and effective prevention in an early stage are necessary. The present randomized, controlled trial aimed to examine the effectiveness of Cognitive Behavioral Therapy (CBT)-based depression prevention in adolescents with elevated depressive symptoms. This prevention approach is implemented in school communities, which allows to examine effects under real-life circumstances.

frontiers in Psychiatry

ORIGINAL RESEARCH  
 published: 23 February 2021  
 doi: 10.3389/fpsy.2021.643632

Check for updates

## Secondary Outcomes of Implemented Depression Prevention in Adolescents: A Randomized Controlled Trial

Karlijn W. J. de Jonge-Heesen<sup>1,2\*</sup>, Sanne P. A. Rasing<sup>1,3</sup>, Ad A. Vermulst<sup>1</sup>, Ron H. J. Scholte<sup>3,4</sup>, Kim M. van Etekovon<sup>1,2</sup>, Rutger C. M. E. Engels<sup>2</sup> and Daan H. M. Creemers<sup>1,3</sup>

<sup>1</sup> GGZ Oost Brabant, Boekel, Netherlands, <sup>2</sup> Erasmus School of Social and Behavioural Sciences, Erasmus University Rotterdam, Rotterdam, Netherlands, <sup>3</sup> Behavioural Science Institute, Radboud University Nijmegen, Nijmegen, Netherlands, <sup>4</sup> Praktikon, Nijmegen, Netherlands

OPEN ACCESS

**Edited by:**  
 Steven Marwaha,  
 University of Birmingham,  
 United Kingdom

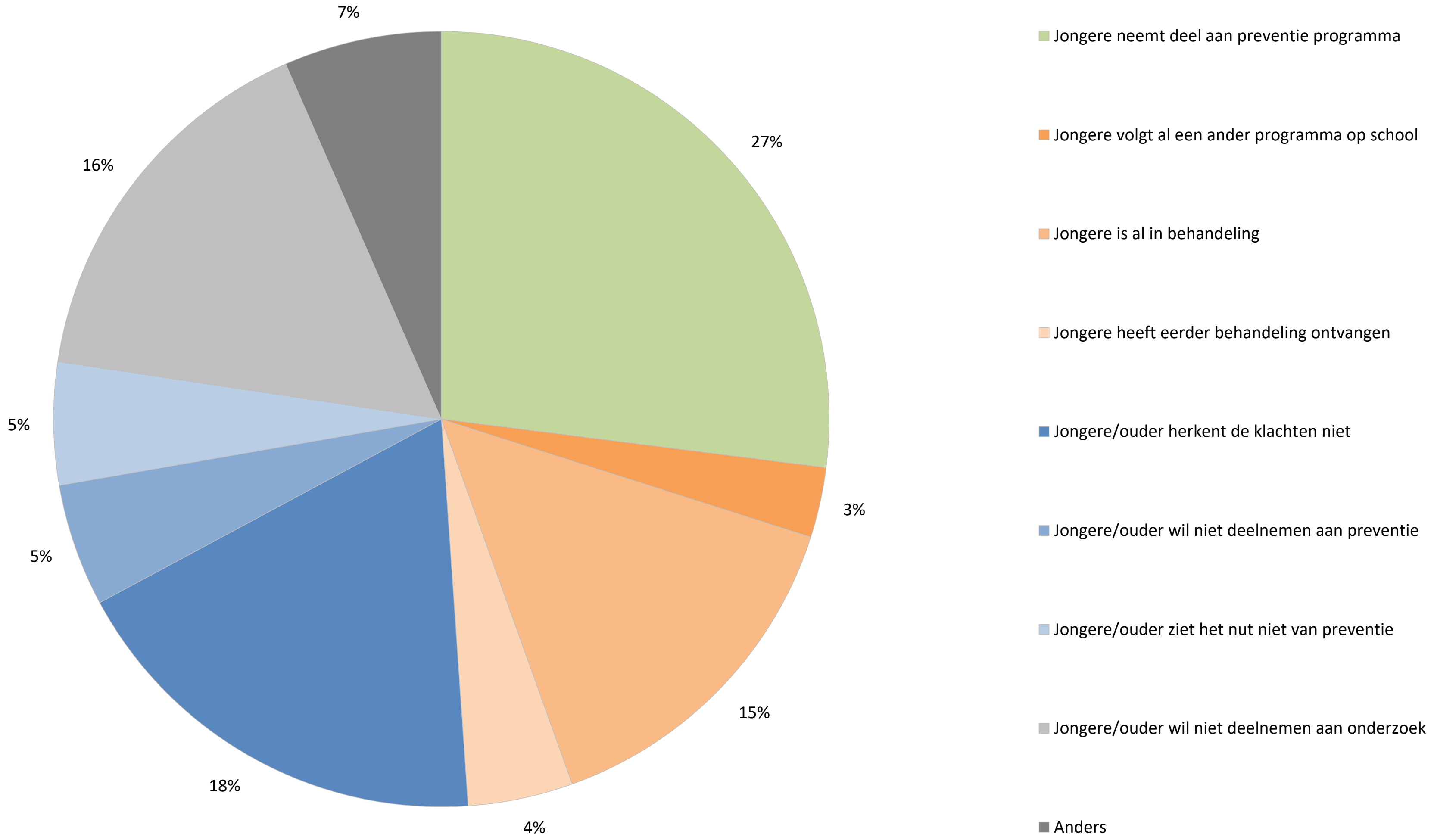
**Reviewed by:**  
 Lakshmi Sravanti,  
 Lakshmi Sravanti, India

Our most recent RCT provides evidence that indicated depression prevention is effective in reducing depressive symptoms in adolescents when implemented in the school community. In the present study we further test the potential effects of this prevention approach on symptoms related to depression: anxiety, suicidality, somatic symptoms, and perfectionism. We conducted exploratory analyses in 130 adolescents

# Aanvullende bevindingen

- Ook een significante vermindering van angstsymptomen
- Geen effect gevonden op het ontstaan van nieuwe depressieve stoornissen na 6 maanden
  - 5,5% interventie groep (Op Volle Kracht)
  - 7,7% controle groep (psycho-educatie)
- Geen effect op suicidaliteit, somatische klachten en perfectionisme

# Deelname aan het preventie programma



# Van vroegsignalering naar preventie

Belemmerende factoren	Bevorderende factoren
<b>De toerusting van de professional</b>	
Gebrek aan kennis over depressieve en suïcidale klachten	Deskundigheidsbevordering in suïcidepreventieve
Gebrek aan ervaring met adolescenten met depressieve en suïcidale klachten	Zelf-geïnitieerde training
Angst en spanning bij uitvoeren van gesprekken na screening	Enkele jaren ervaring met het screenen
Onvoldoende mogelijkheden voor interprofessioneel overleg	Een steunend professioneel netwerk om op terug te vallen
<b>Organisatie en ketensamenwerking</b>	
Schoolpersoneel is onvoldoende geïnformeerd	Praktische zaken rondom de screening en preventieve interventie zijn door school geregeld
Praktische zaken rondom screening onvoldoende geregeld	Scholen en schoolpersoneel nemen de screening serieus
Geen permanente trainer voor de preventieve interventie	Scholen steunen de inzet van de preventieve interventie
Praktische zaken rondom preventie zijn niet geregeld	Scholen zijn in hoge mate betrokken en dragen actief bij
<b>Overtuigingen over depressieve en suïcidale klachten en deelname aan preventie</b>	
Negatieve overtuigingen bij gezondheidsprofessionals	Adolescenten zijn open en willen graag vertellen
Negatieve overtuigingen bij schoolpersoneel	Ouders nemen de screening serieus
Negatieve overtuigingen bij jongeren en ouders: <ul style="list-style-type: none"> <li>- Ontkennen of bagatelliseren van screeningresultaten</li> <li>- Het niet herkennen van symptomen</li> <li>- Niet open staan voor hulp</li> <li>- Geen groepsinterventie of interventie op school willen</li> </ul>	Motiverende gesprekstechnieken van publieke gezondheidsprofessional: <ul style="list-style-type: none"> <li>- Een aanpak op maat tijdens persoonlijke interviews</li> <li>- Directief zijn maar ook autonomie van de adolescent</li> <li>- Elementen van de preventieve interventie linken aan klachten</li> <li>- Toegevoegde waarde van een groepsinterventie uitleggen</li> </ul>

BMC Public Health

Braam et al. *BMC Public Health* (2023) 23:884  
<https://doi.org/10.1186/s12889-023-15705-9>

RESEARCH Open Access

## Closing the gap between screening and depression prevention: a qualitative study on barriers and facilitators from the perspective of public health professionals in a school-based prevention approach

Marloes W. G. Braam<sup>1,2\*</sup>, Sanne P. A. Rasing<sup>1,2</sup>, Dewi A. M. Heijs<sup>2</sup>, Joran Lokkerbol<sup>3</sup>, Diana D. van Bergen<sup>4</sup>, Daan H. M. Creemers<sup>1,2</sup> and Jan Spijker<sup>1,5</sup>

**Abstract**  
**Background** The prevalence of depression has increased among adolescents in western countries. Prevention is needed to reduce the number of adolescents who experience depression and to avoid negative consequences, including suicide. Several preventive interventions are found to be promising, especially multi-modal approaches, for example combining screening and preventive intervention. However, an important bottleneck arises during the implementation of preventive intervention. Only a small percentage of adolescents who are eligible for participation actually participate in the intervention. To ensure that more adolescents can benefit from prevention, we need to close the gap between detection and preventive intervention. We investigated the barriers and facilitators from the perspective of public health professionals in screening for depressive and suicidal symptoms and depression prevention referral in a school-based setting.  
**Methods** We conducted 13 semi-structured interviews with public health professionals, who execute screening and depression prevention referral within the Strong Teens and Resilient Minds (STORM) approach. The interviews were recorded, transcribed verbatim, and coded in several cycles using ATLAS.ti Web.  
**Results** Three main themes of barriers and facilitators emerged from the interviews, namely "professional capabilities," "organization and collaboration," and "beliefs about depressive and suicidal symptoms and participation in prevention." The interviews revealed that professionals do not always feel sufficiently equipped in terms of knowledge, skills and supporting networks. Consequently, they do not always feel well able to execute the process of screening and prevention referral. In addition, a lack of knowledge and support in schools and other cooperating organizationorganizations was seen to hinder the process. Last, the beliefs of public health professionals, school staff,

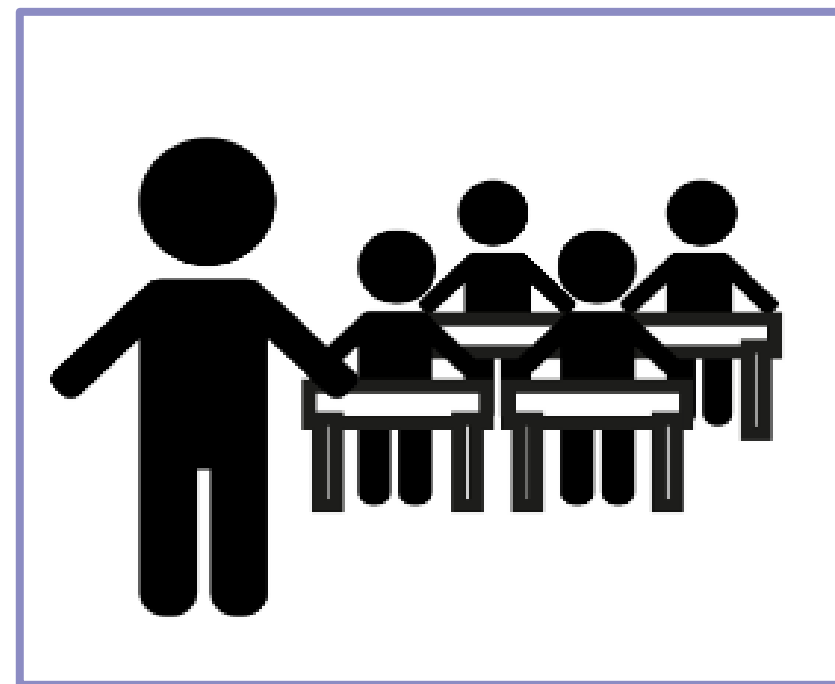
\*Correspondence: Marloes W. G. Braam, mwg.braam@ggzroostbrabant.nl

Full list of author information is available at the end of the article

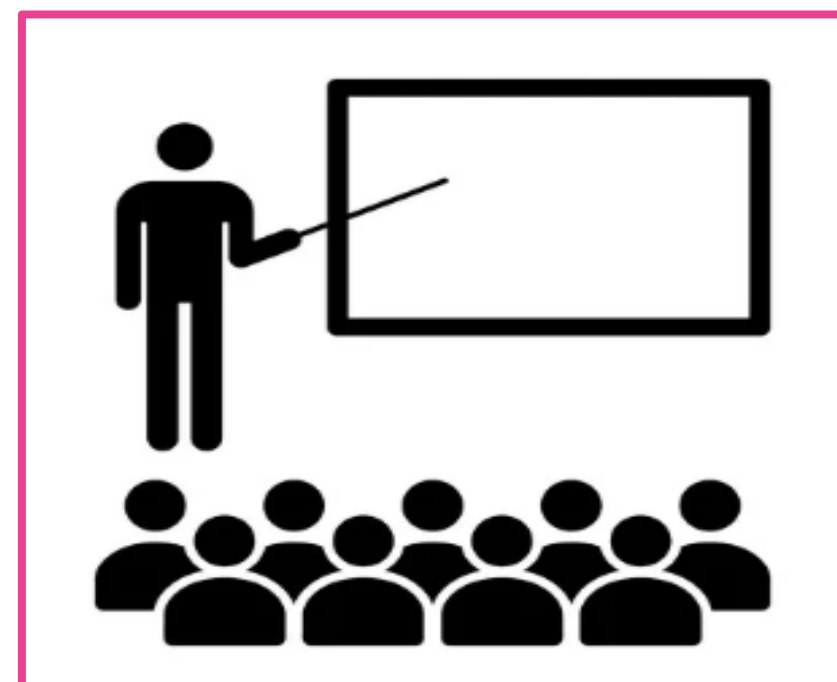
© The Author(s) 2023. **Open Access** This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License, which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, as long as you give appropriate credit to the original author(s) and the source, provide a link to the Creative Commons licence, and indicate if changes were made. The images or other third party material in this article are included in the article's Creative Commons licence, unless indicated otherwise in a credit line to the material. If material is not included in the article's Creative Commons licence and your intended use is not permitted by statutory regulation or exceeds the permitted use, you will need to obtain permission directly from the copyright holder. To view a copy of this licence, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>. The Creative Commons Public Domain Dedication waiver (<http://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/>) applies to the data made available in this article, unless otherwise stated in a credit line to the data.

# De STORM aanpak

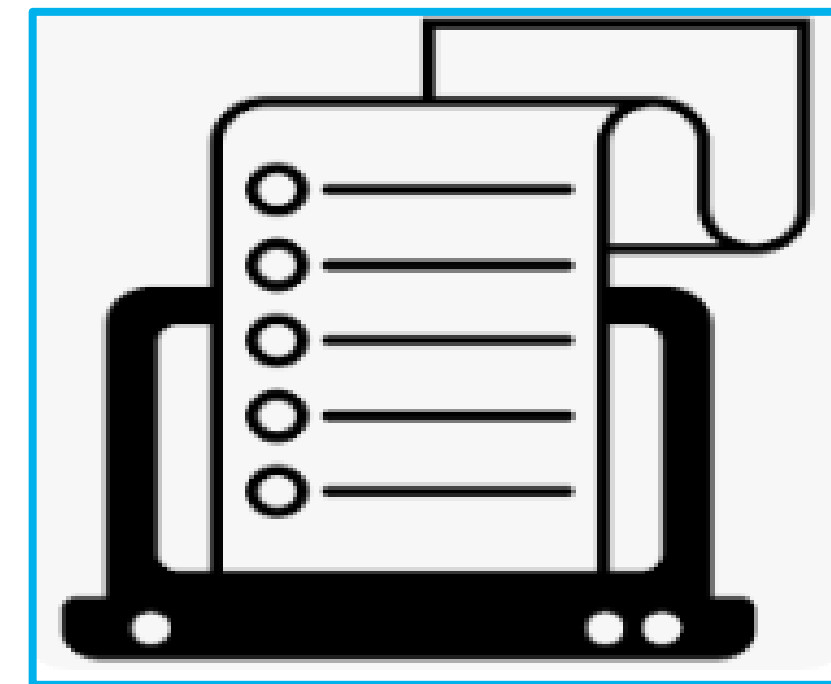
- Na doorontwikkeling: multimodale school aanpak voor preventie van depressie en suïcidale gedachten en gedrag
- Regionale samenwerking tussen onderwijs, GGD, jeugdhulpverlening/ GGZ en gemeenten



Universeel  
Mental Health program



Gatekeepers



Vroegsignalering

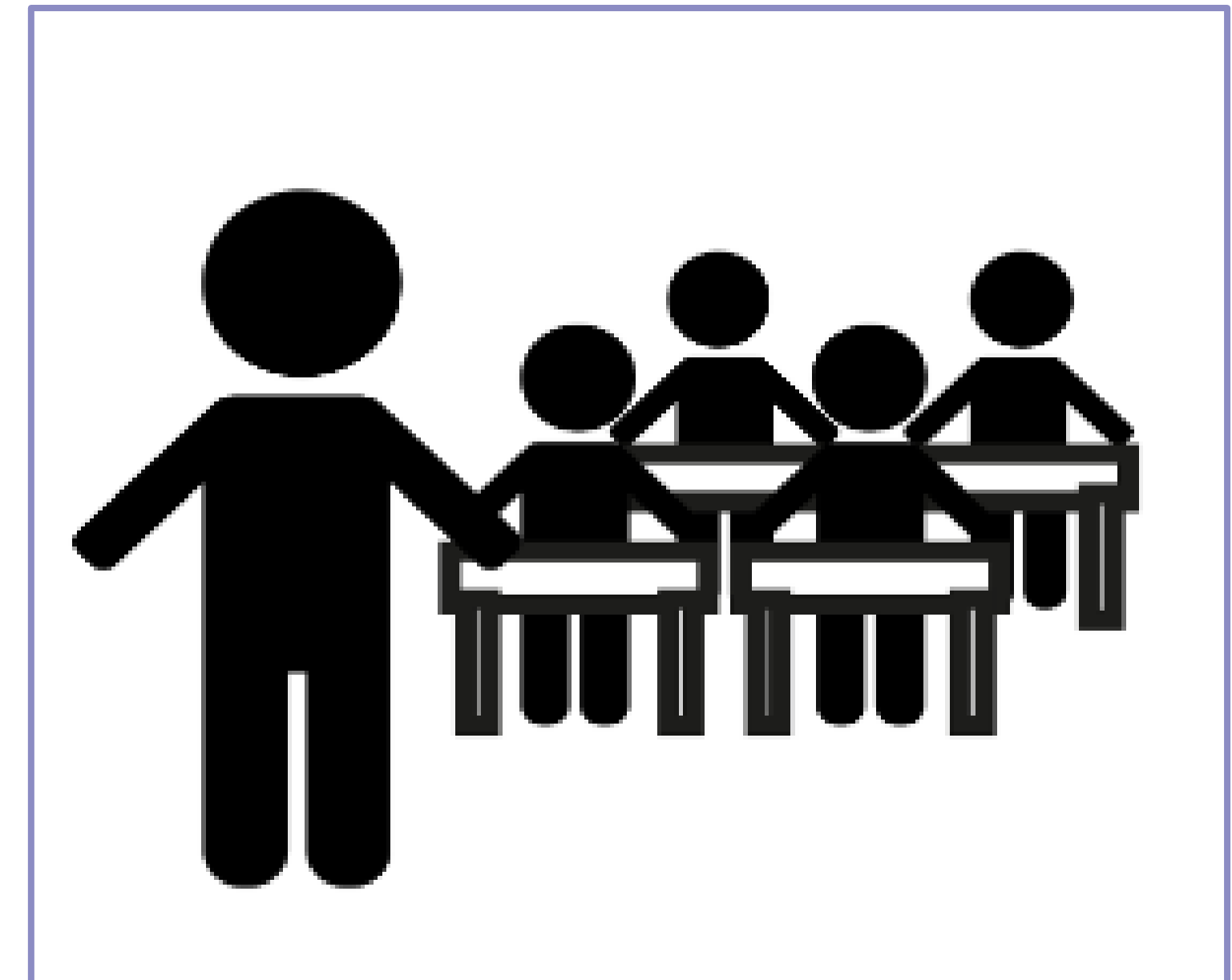


Geïndiceerd depressie  
preventie programma

# Universeel mental health program

## Klassikale lessen mentale gezondheid

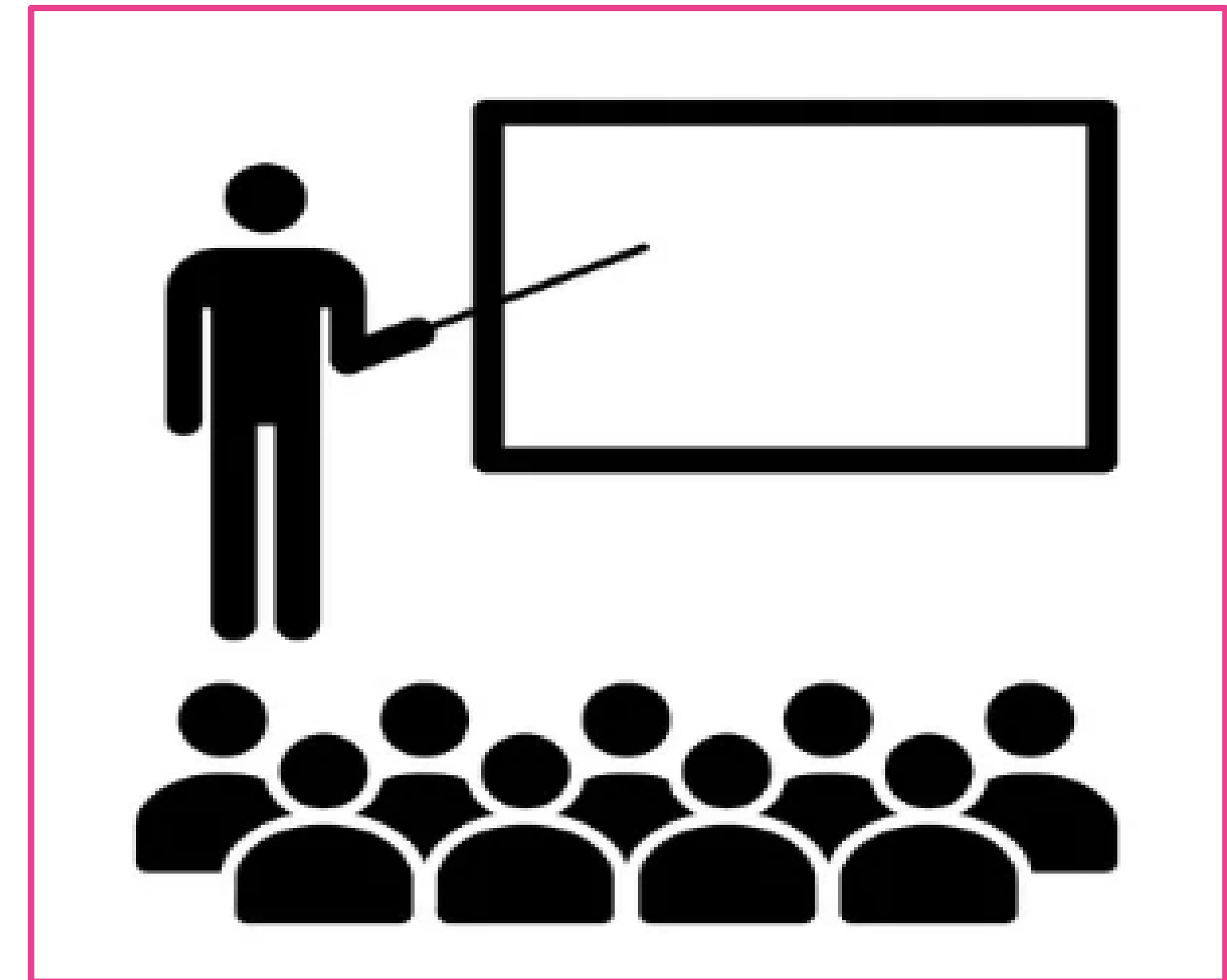
- Gericht op het vergroten van *mental health literacy*
  - Leren wat mentale gezondheid is
  - Herkennen bij zichzelf en bij leeftijdsgenoten
  - Hulpzoekend gedrag bevorderen
  - Stigma psychische problemen verminderen
- (Nog) geen bewezen effect



# Gatekeepers

Mentoren en docenten worden getraind tot gatekeeper om een sociaal vangnet voor jongeren te creëren

- Herkennen van en omgaan met signalen van depressie en suïcidaliteit
- Met concrete handvatten en zonder schroom een gesprek aangaan met wanhopige mensen
- Verantwoord doorvragen
- Wanneer en hoe doorverwijzen naar professionele hulp

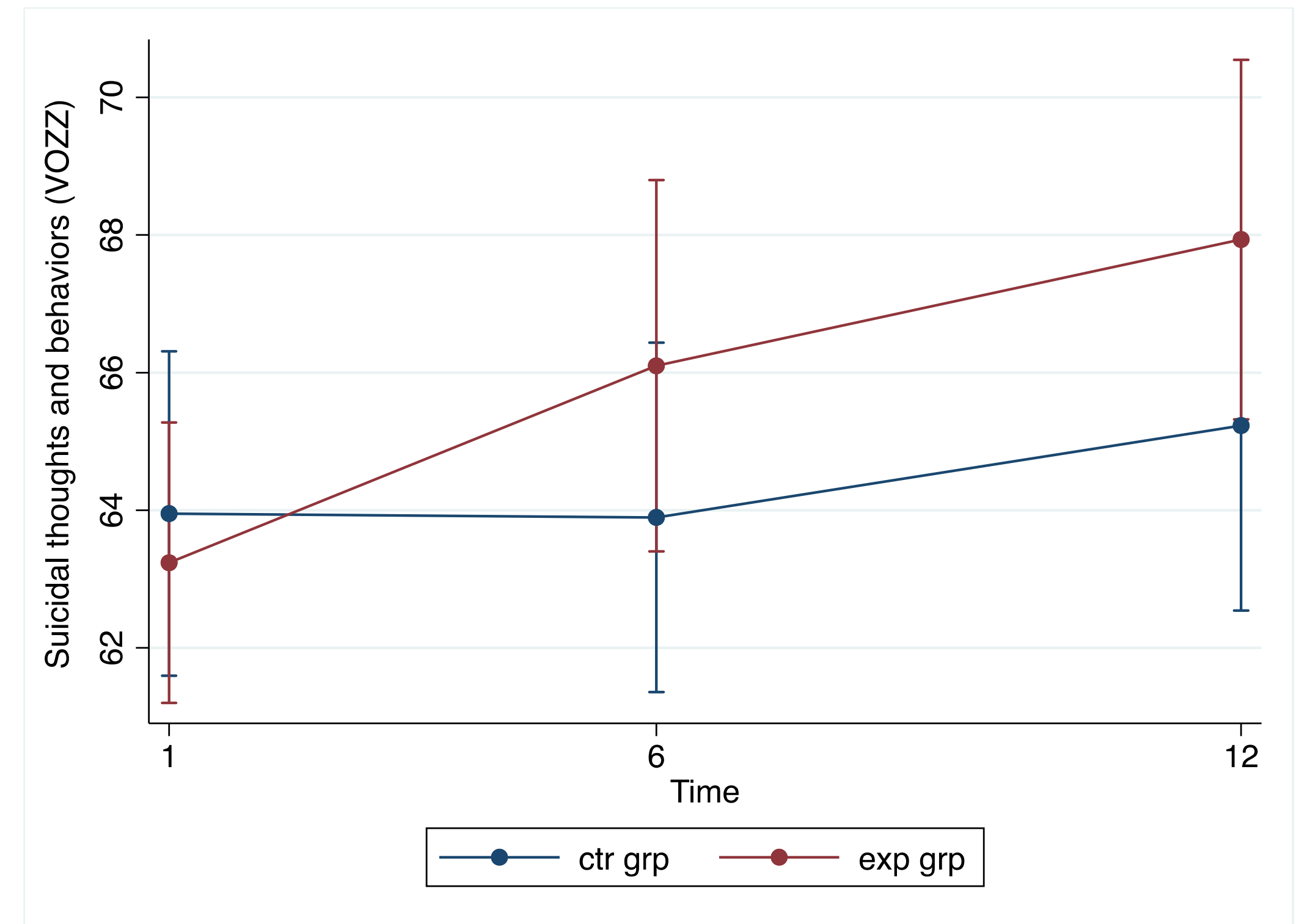
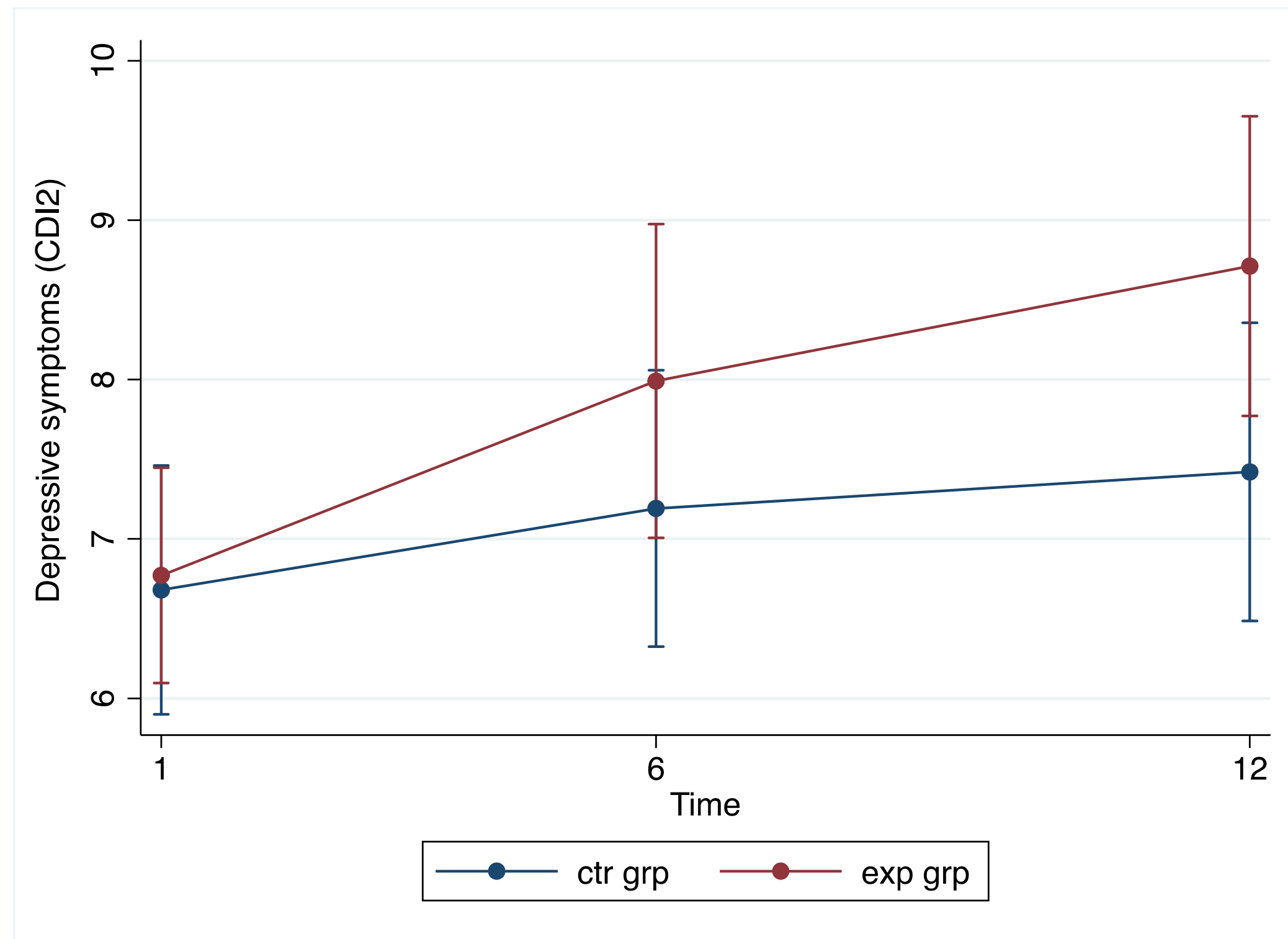


# RCT naar geïmplementeerde depressie en suicidepreventie

- 15 scholen
  - 7 scholen → experimentele conditie: 4 modules
  - 8 scholen → controle conditie: 2 modules (gatekeepers en vroegsignalering)
- 1593 adolescents (13-14 jarigen: 2e jaar van het voortgezet onderwijs)
  - Geen symptomen (N = 1356; 85,1%)
  - Verhoogde depressieve symptomen (CDI-2  $\geq$  14) (N = 178; 11,2%)
    - preventie
  - Ernstige mate van suicidaliteit (CDI-2 item 8  $\geq$  2 or VOZZ  $\geq$  23) (N = 59; 3,7%)
    - verwijzing naar passende hulp
- 6- en 12-maanden follow-up metingen werden deels afgerond tijdens de COVID-19 pandemie
- COVID-19 gerelateerde lockdowns hadden een verschillende impact op de experimentele en controle conditie. Dat heeft mogelijk invloed gehad op de bevindingen.



# Uitkomsten RCT



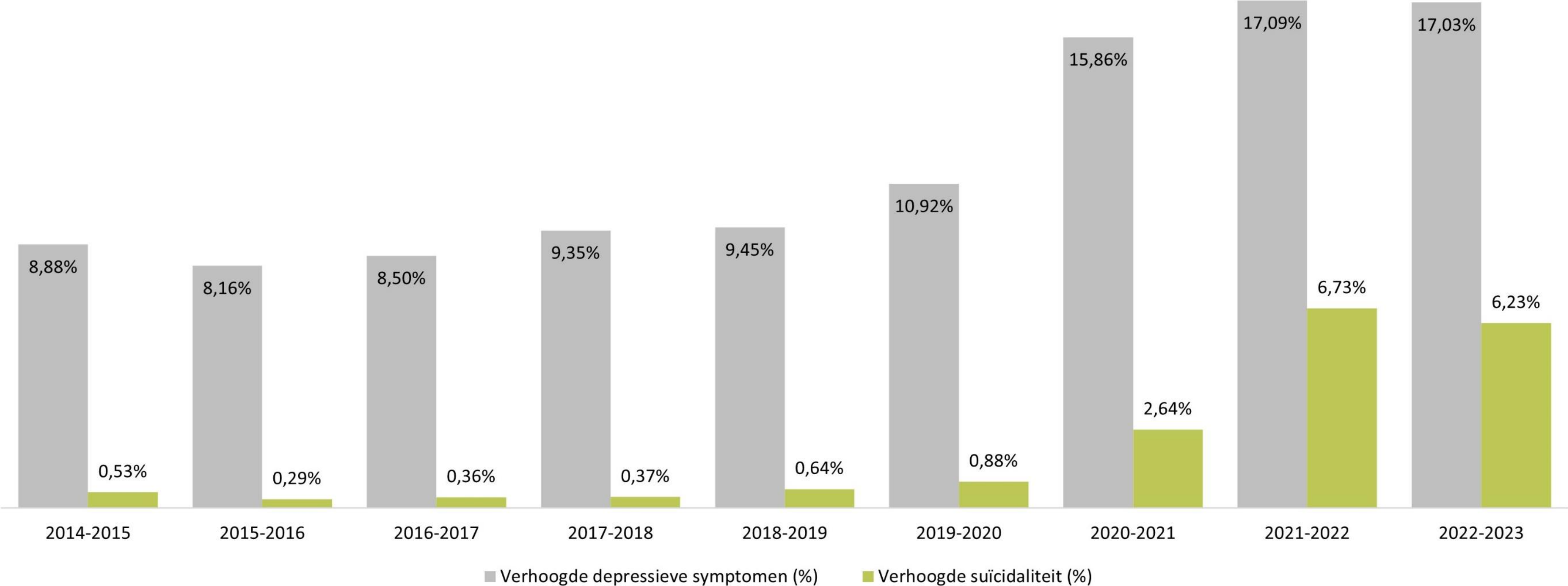
Door toeval zijn de metingen bij leerlingen in de experimentele conditie net voorafgaand aan de COVID-19 gerelateerde lockdown gedaan en de metingen bij leerlingen in de controle conditie moesten worden uitgesteld tot het moment dat de scholen weer openden. Dit verschil heeft mogelijk invloed gehad op de bevindingen.

*Gijzen et al., 2018; Gijzen, 2023*

# Bevindingen uit de dagelijkse praktijk

- Tijdens de COVID-19 lockdowns namen de symptomen bij jongeren toe, maar de deelname aan preventie daalde
- Sinds schooljaar 2021-2022 (na de laatste lockdown) nam deelname aan preventie toe
- Samenwerking tussen scholen, GGD en GGZ is verbeterd. Het nut van samenwerken aan preventie wordt niet langer betwist

# Bevindingen uit de dagelijkse praktijk



# Landelijke Agenda Suïcidepreventie 2021-2025

- Opschaling en implementatie STORM aanpak
- Doel om 1,2 miljoen inwoners te bereiken
- Uitdaging: modelgetrouwheid



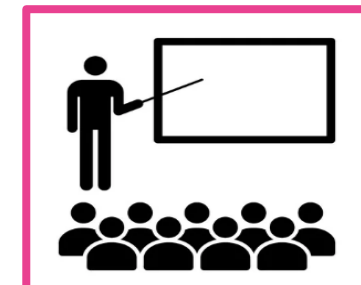
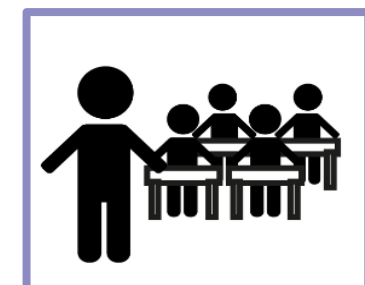
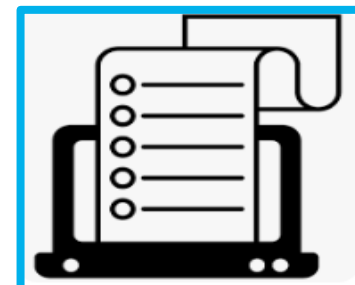
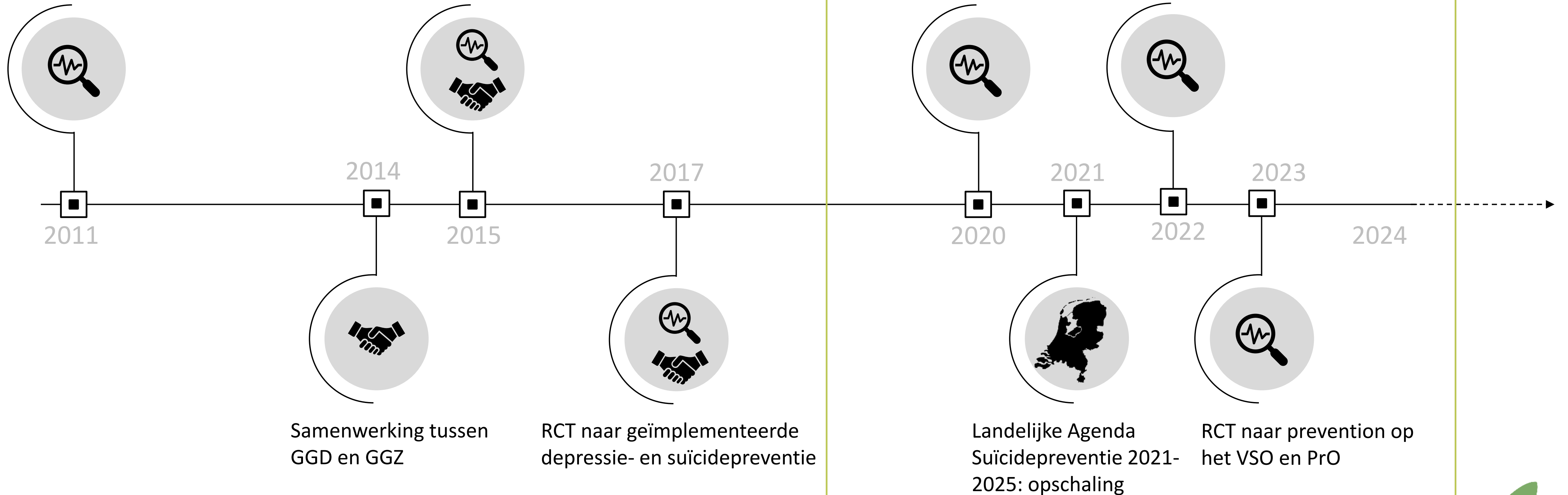
# Ontwikkeling van de STORM aanpak

RCT naar geïndiceerde depressie preventie

RCT naar geïmplementeerde depressie preventie

Studie naar het verkleinen van het gat tussen vroegsignalering en deelname preventie

Studies naar modelgetrouwheid en implementatie strategieën





# STORM onderzoeksgroep



Supervisoren

(Oud) promovendi en onderzoeksassistent

# Dank!

Sanne Rasing, PhD  
spa.rasing@ggzoostbrabant.nl  
[www.stormaanpak.nl](http://www.stormaanpak.nl)

Meer lezen?

- Gijzen, M.W., Rasing, S.P., Creemers, D.H., Engels, R.C., & Smit, F. (2022). Effectiveness of school-based preventive programs in suicidal thoughts and behaviors: A meta-analysis. *Journal of affective disorders*, 298, 408-420. DOI: [10.1016/j.jad.2021.10.062](https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.10.062)
- De Jonge-Heesen, K.W.J., Rasing, S.P.A., Vermulst, A.A., Scholte, R.H., Van Ettehoven, K.M., Engels, R.C.M.E., & Creemers, D.H.M. (2021). Secondary outcomes of implemented depression prevention in adolescents: A randomized controlled trial. *Frontiers in psychiatry*, 12, 191. DOI: [10.3389/fpsy.2021.643632](https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.643632)
- De Jonge-Heesen, K.W., Rasing, S.P., Vermulst, A.A., Scholte, R.H., van Ettehoven, K.M., Engels, R.C., & Creemers, D.H. (2020). Randomized control trial testing the effectiveness of implemented depression prevention in high-risk adolescents. *BMC Medicine*, 18(1), 1-13. DOI: [10.1186/s12916-020-01656-0](https://doi.org/10.1186/s12916-020-01656-0)
- Gijzen, M.W., Rasing, S.P., Creemers, D.H., Smit, F., Engels, R.C., & De Beurs, D. (2021). Suicide ideation as a symptom of adolescent depression. a network analysis. *Journal of Affective Disorders*, 278, 68-77. DOI: [10.1016/j.jad.2020.09.029](https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.09.029)
- Braam, M. W. G., Rasing, S. P. A., Heijs, D. A. M., Lokkerbol, J., van Bergen, D. D., Creemers, D. H. M., & Spijker, J. (2023). Closing the gap between screening and depression prevention: a qualitative study on barriers and facilitators from the perspective of public health professionals in a school-based prevention approach. *BMC public health*, 23(1), 884. DOI: [10.1186/s12889-023-15705-9](https://doi.org/10.1186/s12889-023-15705-9)

# ASS en perfectionisme: risicofactoren voor suïcidaliteit?

Hanneke Niels-Kessels  
Klinisch psycholoog/ systeemtherapeut/ promovendus

Depressie Expertisecentrum Jeugd









# Disclosure belangen

<b>(Potentiële) belangenstrengeling</b>	<b>Geen</b>
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Geen
<ul style="list-style-type: none"><li>• Sponsoring of onderzoeksgeld</li><li>• Honorarium of andere (financiële) vergoeding</li><li>• Aandeelhouder</li><li>• Andere relatie, namelijk...</li></ul>	Niet van toepassing Niet van toepassing Niet van toepassing Niet van toepassing

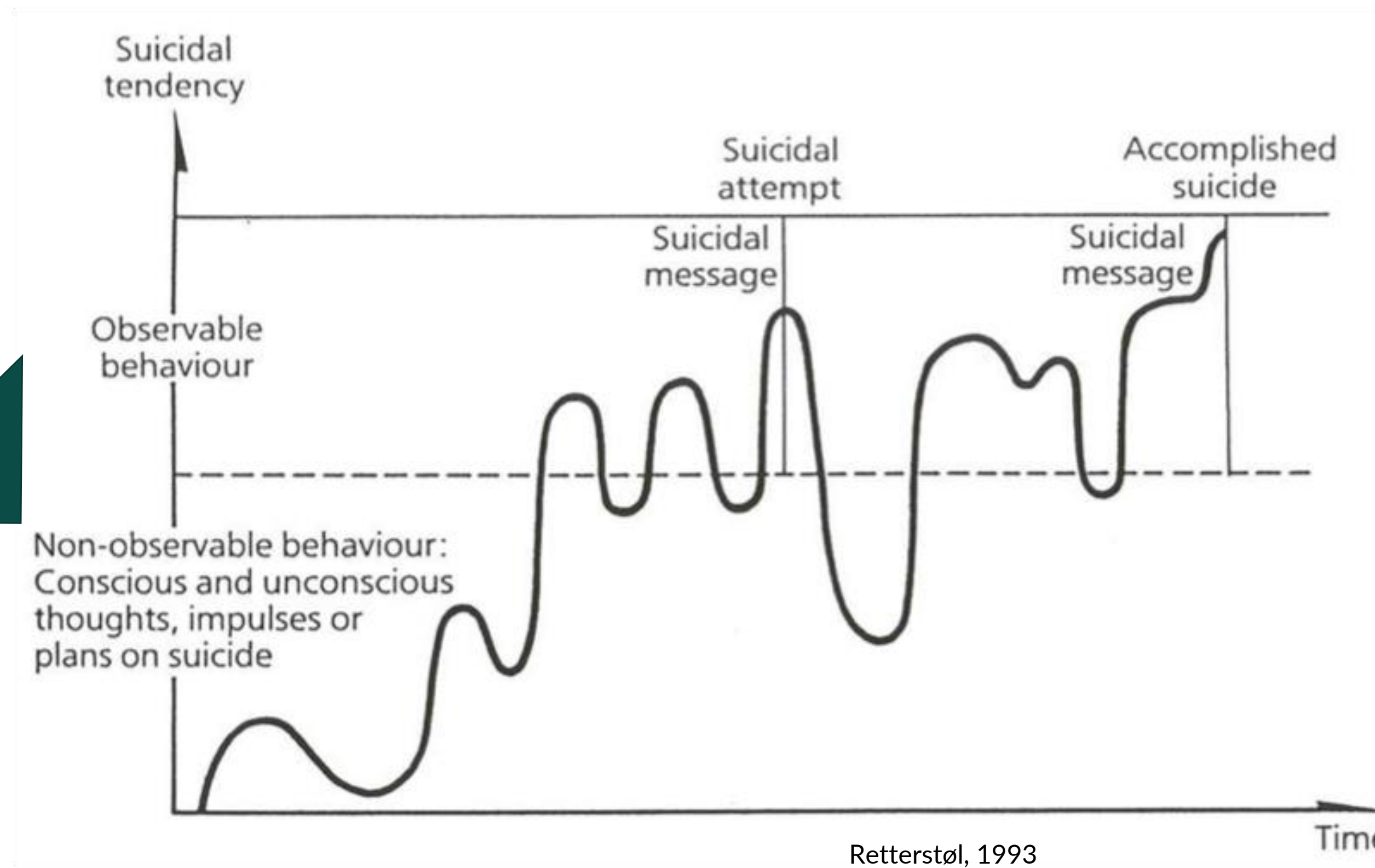


# Prevalentie suïcidaliteit

- Bijna 800.000 suïcides wereldwijd per jaar (WHO, 2019)
- 20 keer zoveel pogingen
- Life-time prevalentie (ten Have et al., 2011):
  - suïcidale gedachtes: 8,3 %
  - Suïcideplannen: 3%
  - Suïcidepoging: 2,3%



# Continuüm ideatie - gedrag





# Studies

## Autisme

Prevalentie van depressie en suïcidaliteit bij kinderen en jongeren met ASS, verhoogde angstscores en een normaal begaafd intelligentieniveau



## Perfectionisme

Samenhang tussen perfectionisme en suïcidale ideatie in een klinische populatie depressieve volwassenen





# Kinderen en jongeren met autisme

Angst  
1.6%-62%  
Vasa, et al., 2020)

Depressie  
1.4%-72%  
(Simonoff et al., 2008; Mayes et al. 2013)

Hoger IQ-> meer angst  
Angst en depressie sterk  
gecorreleerd

Suïcidale ideatie  
13.8%-40%  
(Mukkades et al, 2010; Mayes et al. 2013)

— ASS e —  
Wat is de prevalentie van depressieve klachten en suïcidaliteit bij normaal  
begaafde kinderen met ASS en verhoogde angstklachten?



# Onderzoeksopzet

## Basismeting RCT

### Sample

- kinderen in zorg binnen specialistische ggz
- n= 93, 76,3% jongens
- Leeftijd tussen 9 en 15 (m=11.15)
- Gemiddeld IQ: 102.16 (SD 18.14)
- 64.6% basisschool, 34.4 % voortgezet onderwijs

### Onderzoeksinstrument

- Zelfrapportage door jongere en rapportage door ouders (CDI-2)



# Resultaten depressie

Percentage jongeren met klinische score op de CDI	Totale sample	Jongens	Meisjes
Zelfrapportage	35.6%	30.4%	52.3%
Ouders	75.3%	73.2%	81.8%





# Resultaten suïcidaliteit

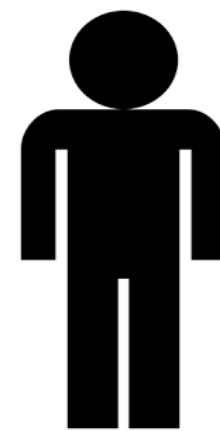
32.2%

“Ik denk er wel over na een einde aan mijn leven te maken, maar zou het nooit doen”



2.2%

“Ik wil mezelf iets aandoen”



Meta-analyse Suïcidaliteit ASS < 25 jaar (O'Halloran et al., 2021):

- Suïcidale ideatie neemt toe met leeftijd
- Groot risico op suïcidaal gedrag op jonge leeftijd





# Kenmerkende patronen van suïcidaliteit bij ASS

Agressievere en  
dodelijkere middelen

(Segers & Rawana, 2014)

Overlijden vaker bij  
eerste suïcidepoging

(Kato, 2013)

Gebeurtenissen in  
afgelopen 24 uur  
spelen minder vaak  
een rol

(Segers & Rawana, 2014)

Kortere  
hulpverlenings-  
geschiedenis

(Segers & Rawana, 2014)



# Conclusies en implicaties

- Depressie en suïcidaliteit komen al op jonge leeftijd veelvuldig voor bij kinderen en jongeren met ASS en angstklachten
- Screenen op depressie en suïcidaliteit is van belang
- Behandeling:
  - CGT-behandeling en sociale vaardigheidstraining (Wichers et al., 2022; Schiltz et al., 2018)
  - Verminderen van overvraging
  - Verbeteren emotieregulatie-vaardigheden



# Studies

## Autisme

Prevalentie van depressie en suïcidaliteit bij kinderen en jongeren met ASS en een normaal begaafd intelligentieniveau



## Perfectionisme

Samenhang tussen perfectionisme en suïcidale ideatie in een klinische populatie depressieve volwassenen





# Perfectionisme

- Perfectionistic strivings
- Perfectionistic concerns





# Maar welke perfectionist wordt suïcidaal?



Zelfvertrouwen



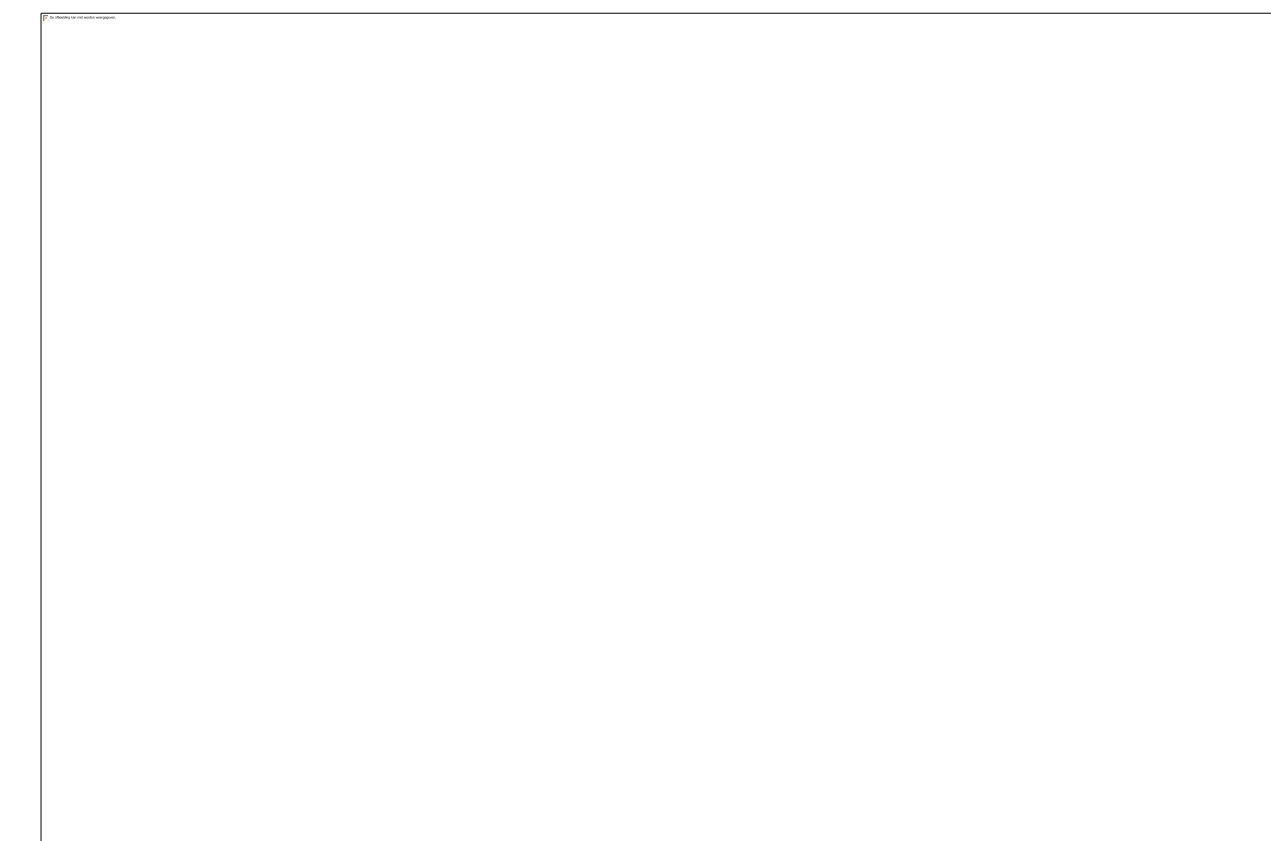
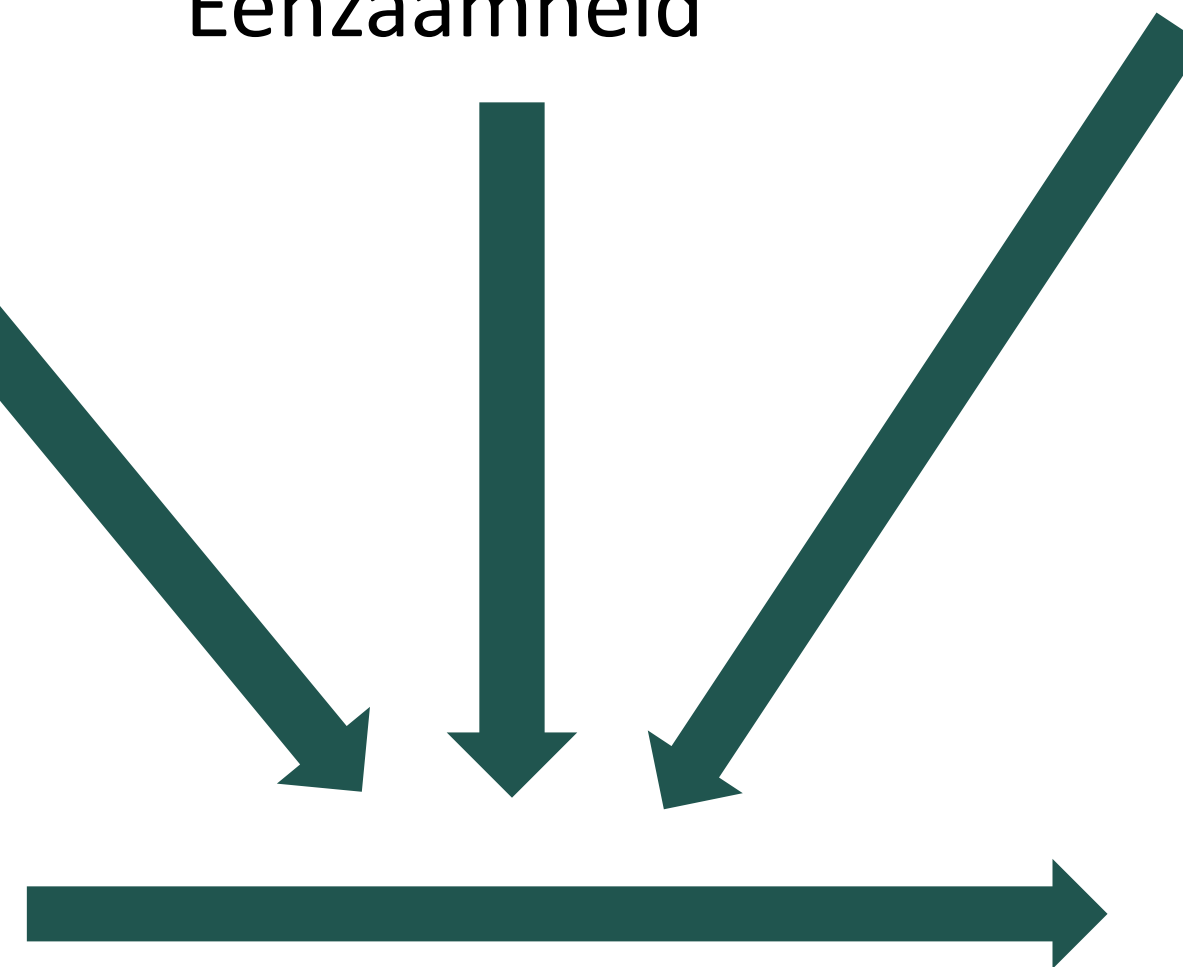
Eenzaamheid



Rumineren



Perfectionistic concerns



Suïcidale ideatie



**Brooding:**  
"Waarom reageer ik altijd op deze manier?"

**Reflectie:**  
"Ik analyseer recente gebeurtenissen om beter te begrijpen waarom ik me depressief voel"

**Depressie-gerelateerd rumineren:**  
"Ik denk na over hoe eenzaam ik me voel"



# Vraagstelling



Zelfvertrouwen



Eenzaamheid

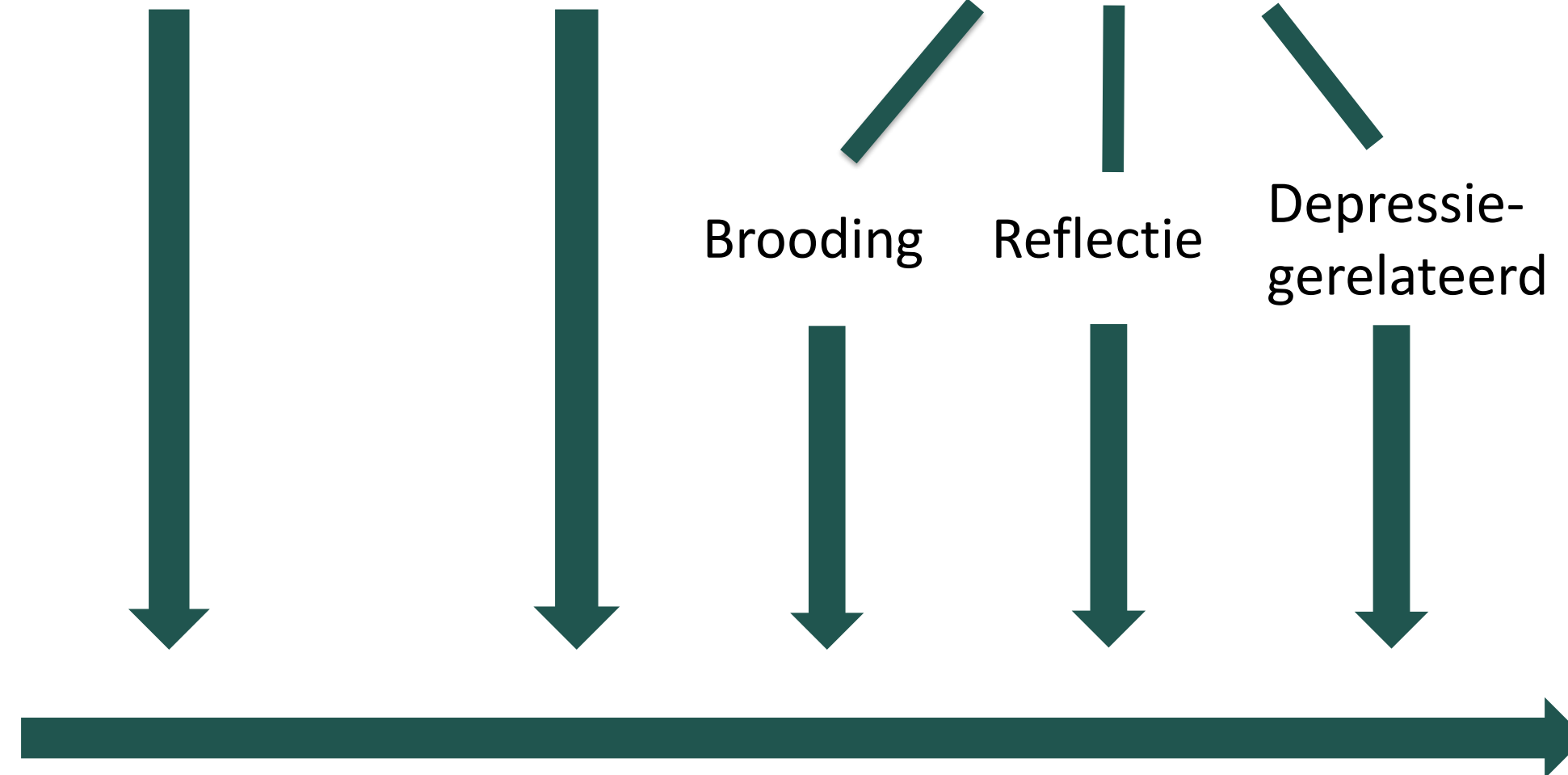


Rumineren

Brooding

Reflectie

Depressie-  
gerelateerd







# Methoden

- Correlationeel onderzoek
  - Onderdeel van baseline meting Simagery-onderzoek (Van Bentum et al, 2017)
  - Indicatiecriteria:
    - Volwassenen met depressieve klachten en suïcidale gedachtes
    - TAU binnen een ggz-instelling
    - Geen sprake van psychotische stoornis, depressie met psychotische kenmerken, of bipolaire stoornis
    - Geen actuele traumabehandeling
-



# Sample

- n = 110
  - 60% A small grey square icon containing a black silhouette of a female figure.
  - Leeftijd 33,5 jaar, range 18-70 jaar
  - Gemiddelde score BDI 37.2 (ernstige depressie)
-

# Resultaten



Zelfvertrouwen



Eenzaamheid



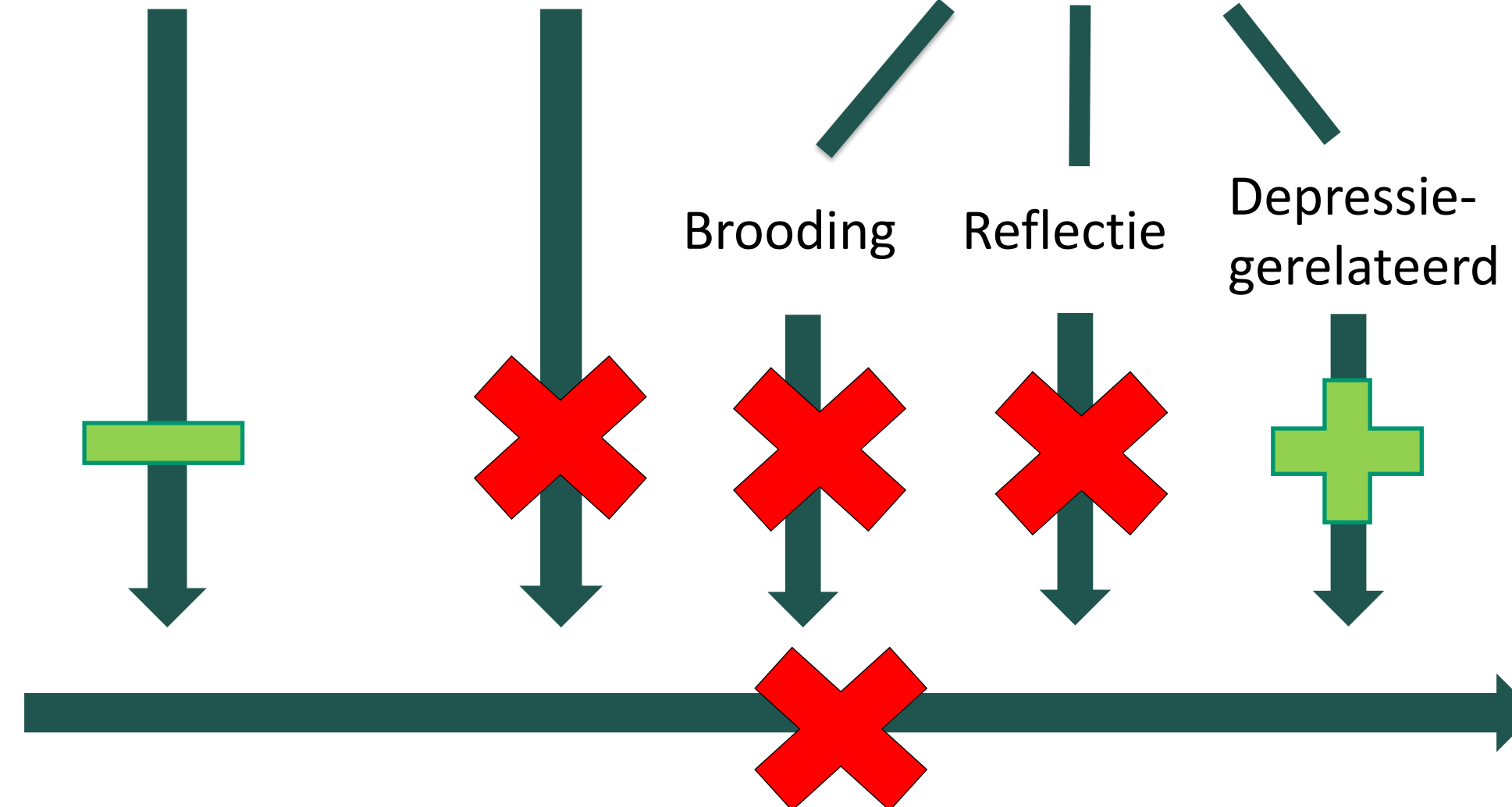
Rumineren



Brooding

Reflectie

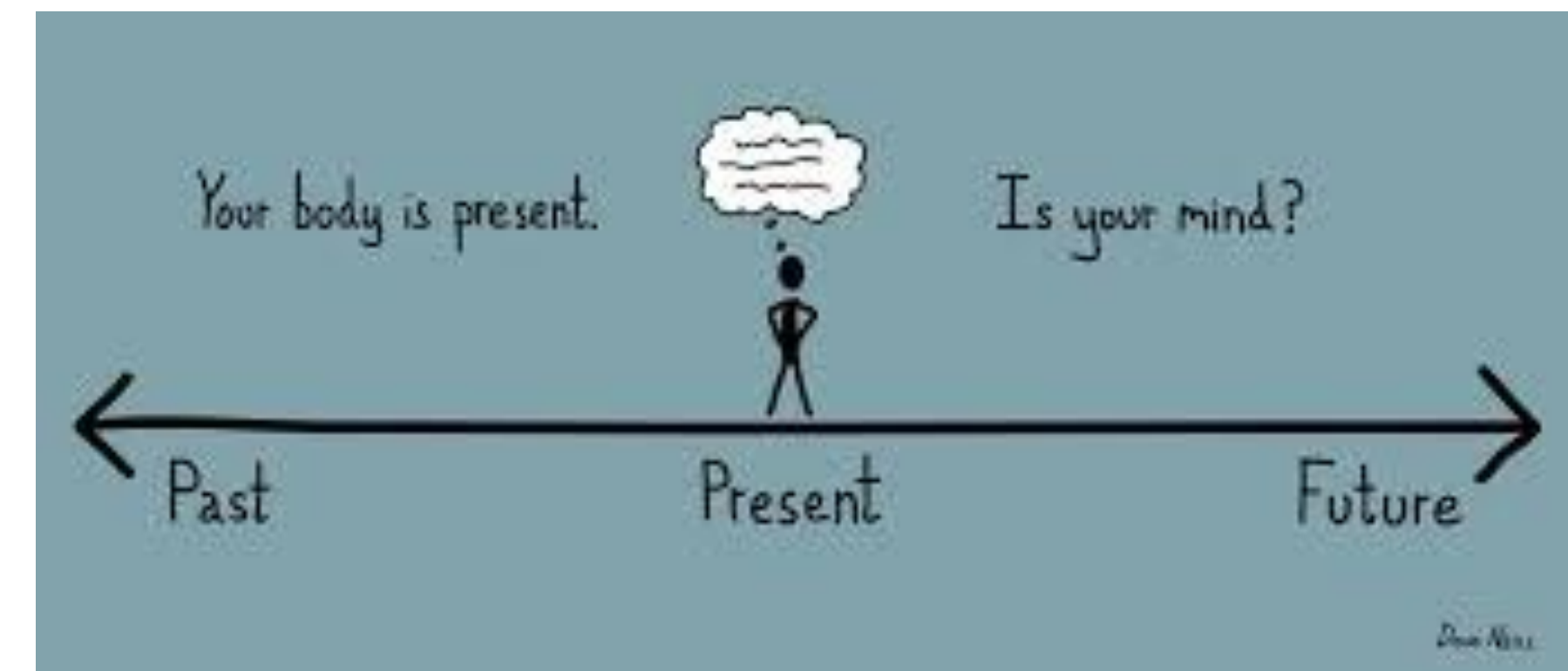
Depressie-gerelateerd





# Klinische implicaties

- Individuele kenmerken zijn van belang bij het inschatten van de ernst van de suïcidaliteit
- Bij depressieve mensen met perfectionisme belangrijk om zelfbeeld en depressie-gerelateerd rumineren uit te vragen en te adresseren.
- Mogelijke interventies:
  - Rumination-focused behavior therapy (Watkins, 2016)
  - Mindfulness based cognitive therapy (Schmelefske et al., 2020)
  - COMET (Korrelboom et al., 2020)



# Vragen?

[h.niels@ggzooostbrabant.nl](mailto:h.niels@ggzooostbrabant.nl)





Dr. Daan Creemers

Klinisch psycholoog/hoofd wetenschappelijk onderzoek

Depressie Expertisecentrum-Jeugd, GGZ Oost Brabant, Radboud Universiteit

Lid Raad van Bestuur Koraal





# Disclosure belangen

<b>(Potentiële) belangenstrengeling</b>	<b>Geen</b>
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Geen
<ul style="list-style-type: none"><li>• Sponsoring of onderzoeksgeld</li><li>• Honorarium of andere (financiële) vergoeding</li><li>• Aandeelhouder</li><li>• Andere relatie, namelijk...</li></ul>	ZonMW, gemeenten, GGZ Oost Brabant Niet van toepassing Niet van toepassing Niet van toepassing



## Inhoudsopgave

- Psychosociale autopsie studie (Mérelle 2019)
  - Suïcidale communicatie voorafgaand aan de suïcide bij adolescenten
  - Social media gebruik
  - Hoe behandelen we suïcidaliteit in de SGGZ; implementatie van een add on zorgpad
-

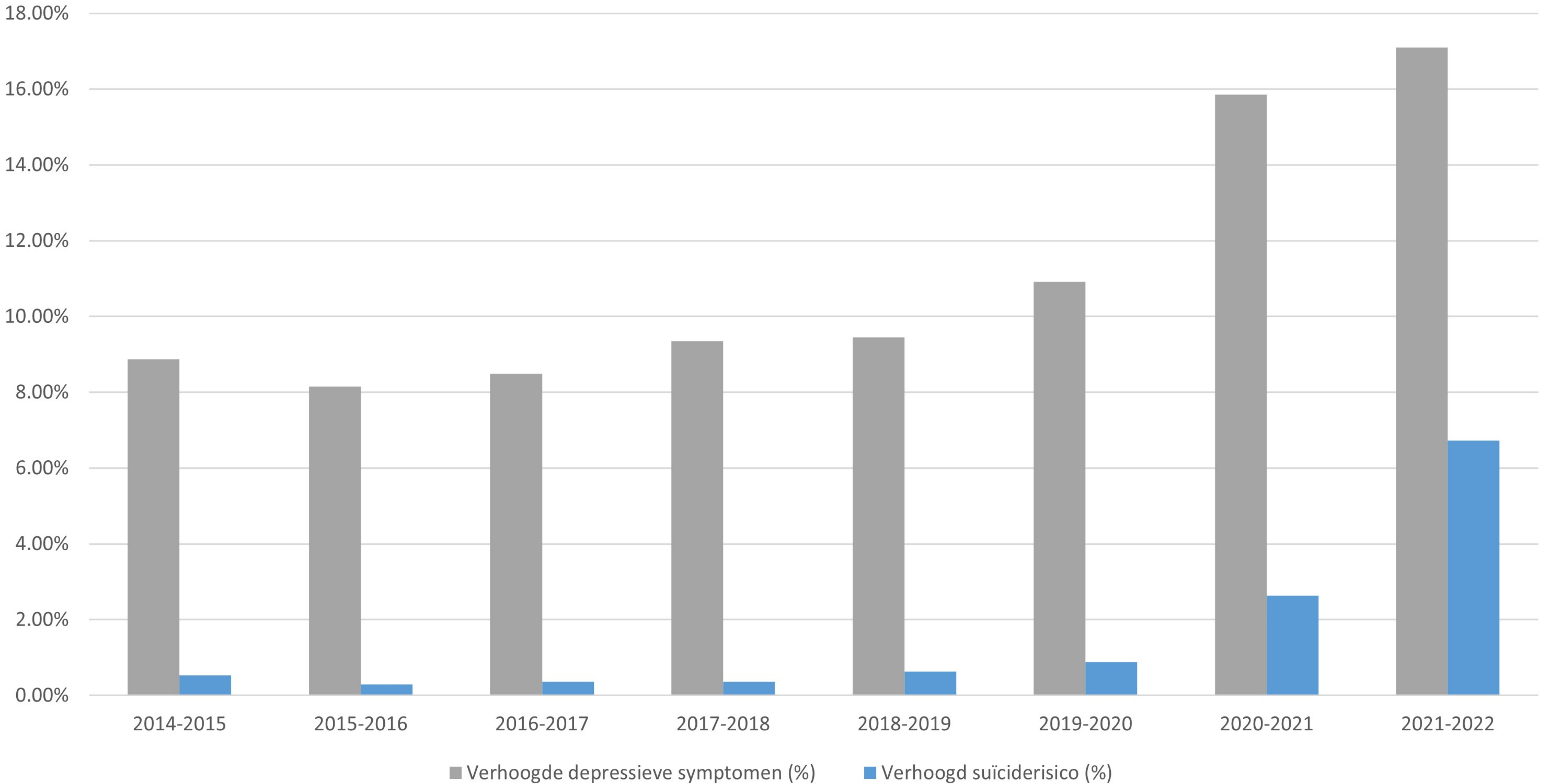




# Depressie bij jeugd

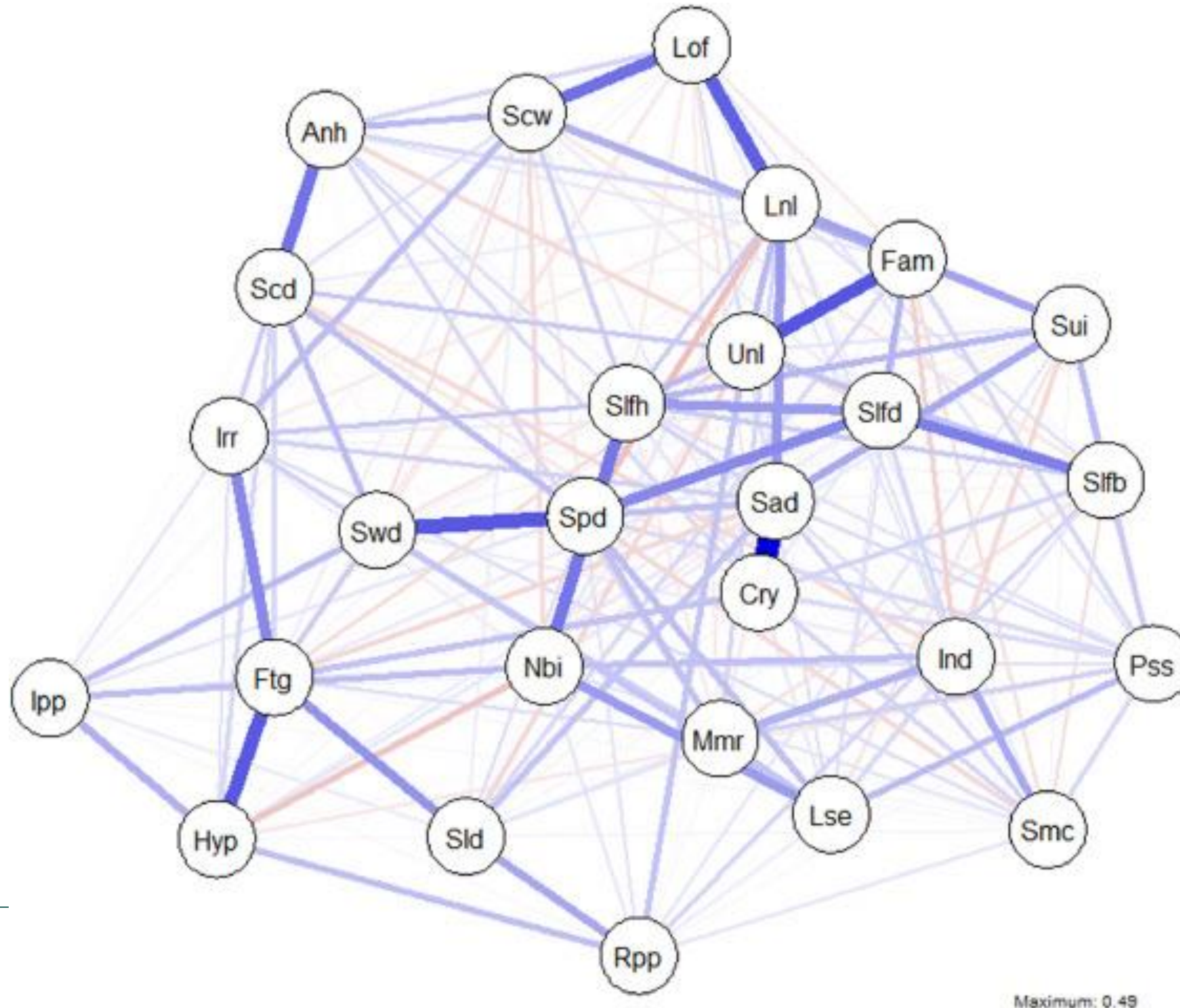
- Jaarlijks 37.400 (4%) adolescenten met depressieve stoornis (*Meijer et al., 2006*)
  - Life-time prevalentie depressieve stoornis aan het eind van de adolescentie 17-28% (*Kessler et al., 2001*)
  - 75% van volwassenen met depressie had eerste episode in kindertijd of adolescentie (*Kim-Cohen et al., 2003*)
  - Onder adolescenten heeft 20% last van depressieve stemmingen (*Meijer et al., 2006*)
  - Grote individuele en maatschappelijke consequenties (*Romijn et al., 2008*)
  - *Nb. Impact corona op mentale gezondheid van jongeren; toename depressie, angst en eetstoornissen*
-

# Regio Noordoost Brabant en Land van Cuijk (2VO)





# Netwerk depressie symptomen bij adolescenten



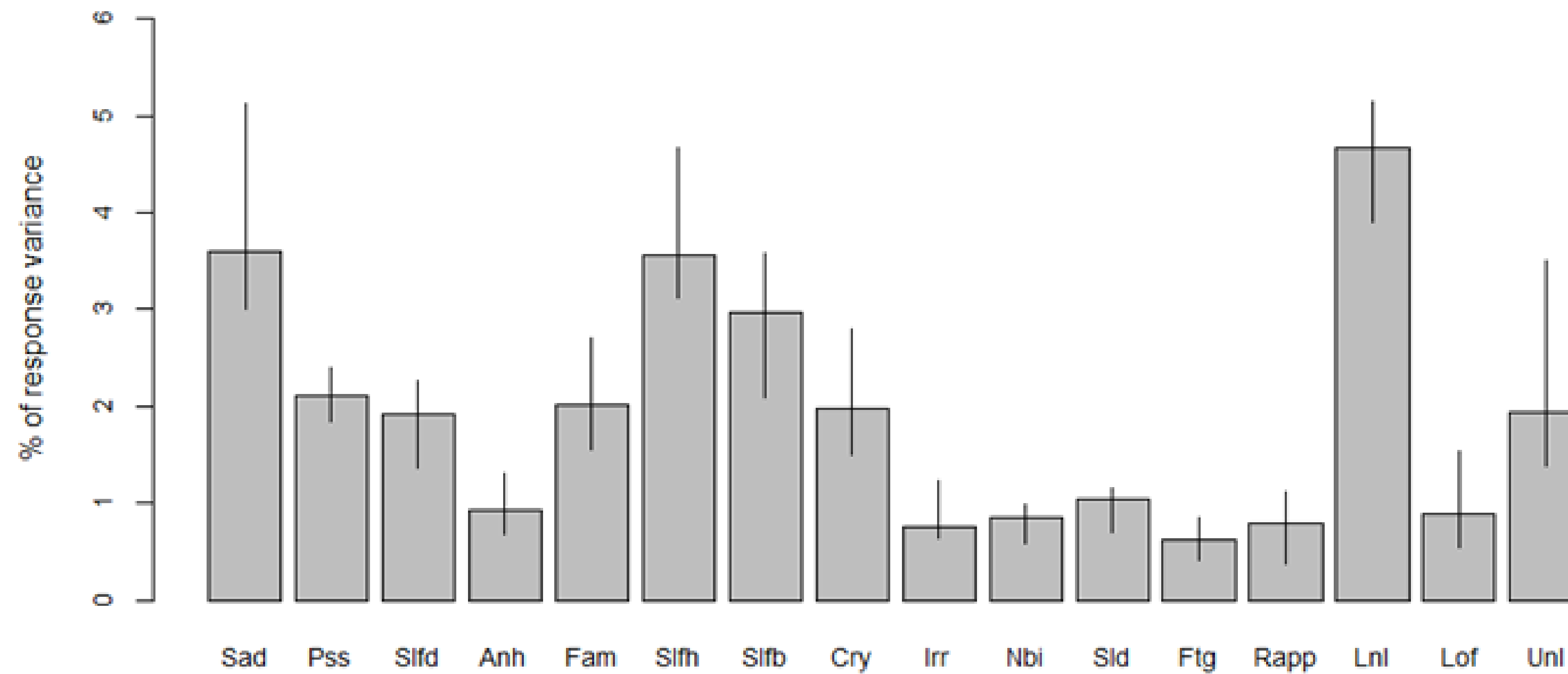
Bron: Gijzen et al., 2021



# Ernst depressie, eenzaamheid, zelfhaat

**Relative importances for Sui**  
with 95% bootstrap confidence intervals

Method LMG

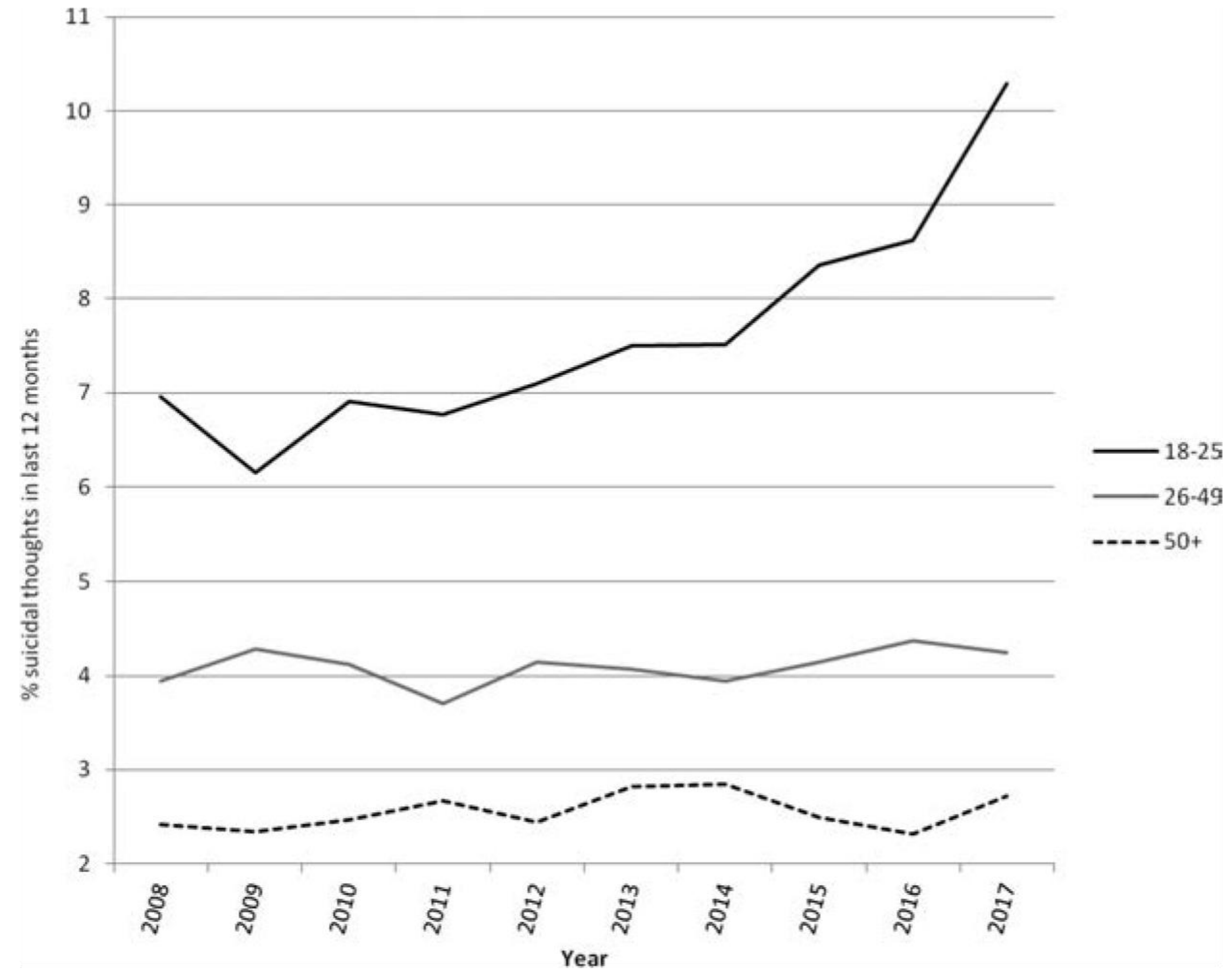
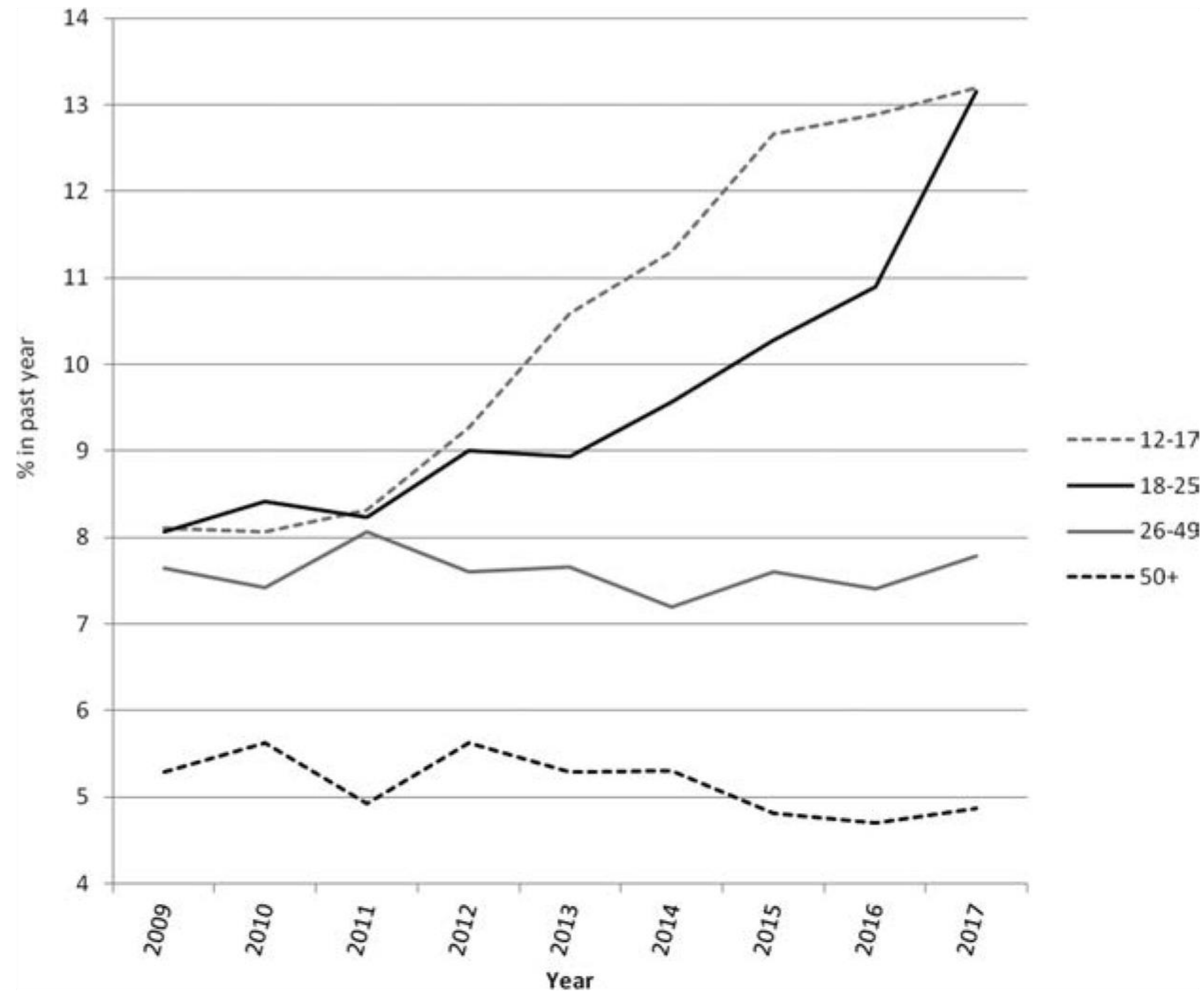


$R^2 = 30.68\%$ , metrics are not normalized.

Bron: Gijzen et al., 2021



# Trends suïcidaliteit



# Trends suïcidaliteit (tot 20 jaar)

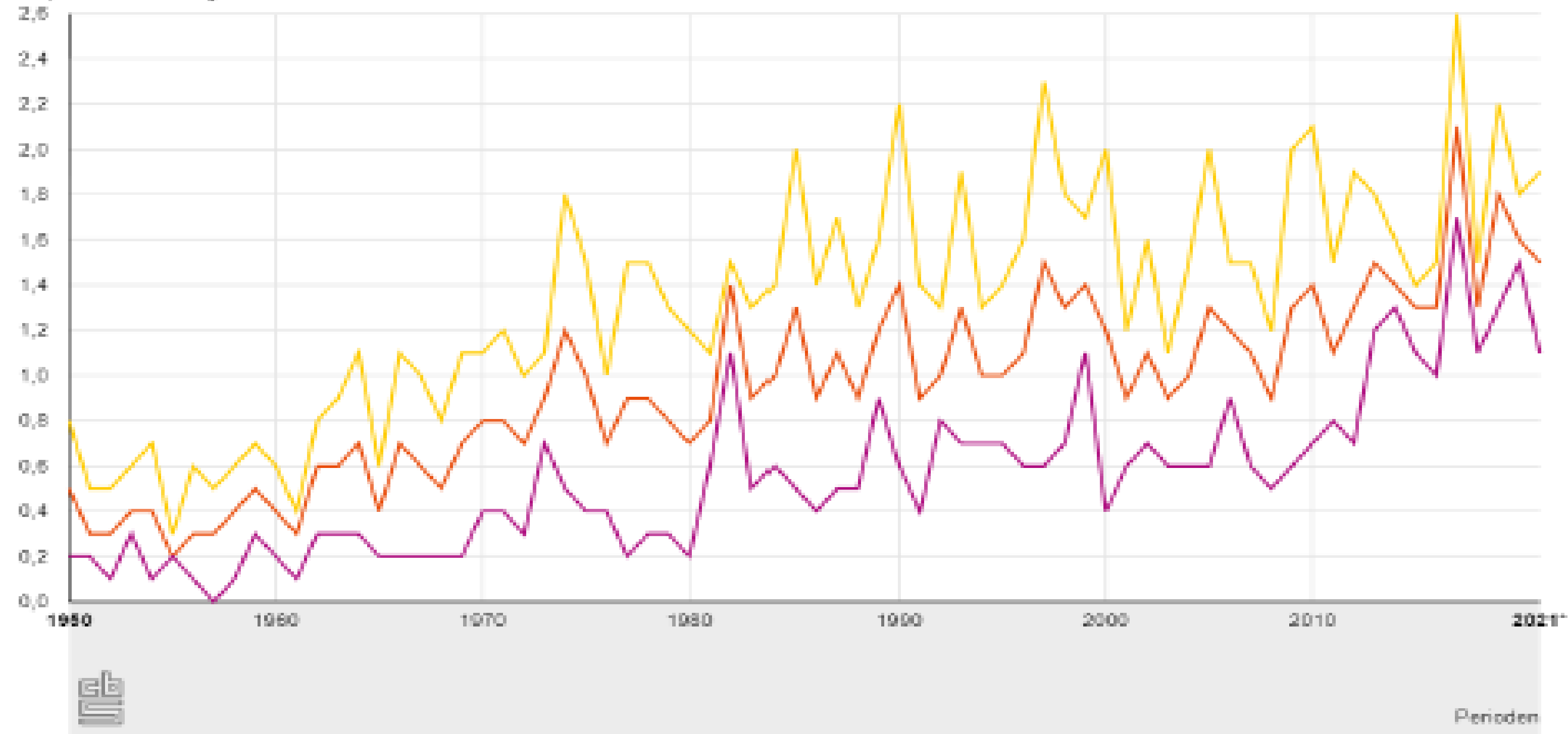
## Overledenen; zelfdoding (inwoners), diverse kenmerken

Onderwerp: Relatieve aantallen

Totaal zelfdoding

Leeftijd: Jonger dan 20 jaar

per 100 000 van gem. bev.



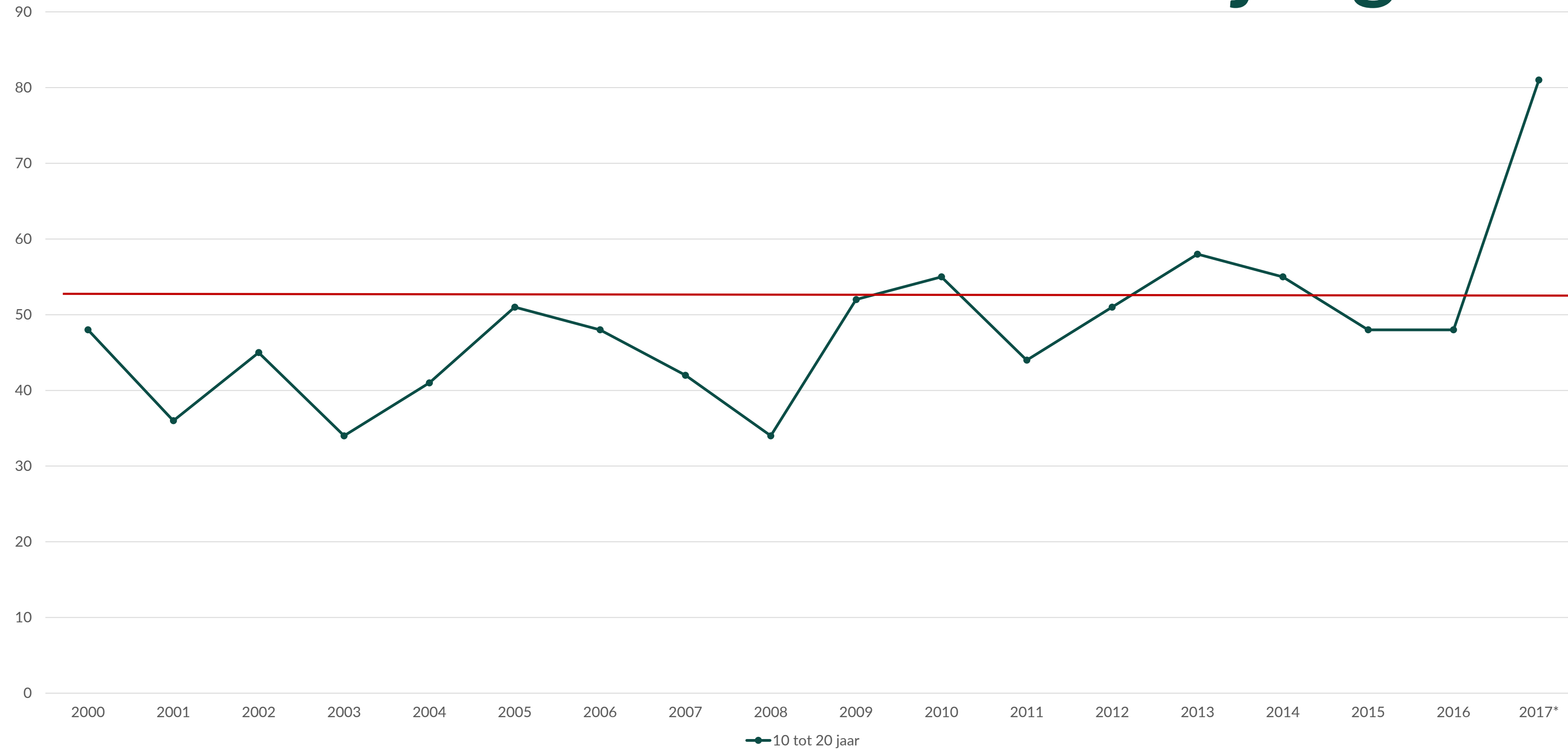
### Geslacht

- Totaal mannen en vrouwen
- Mannen
- Vrouwen

\* CBS Statline

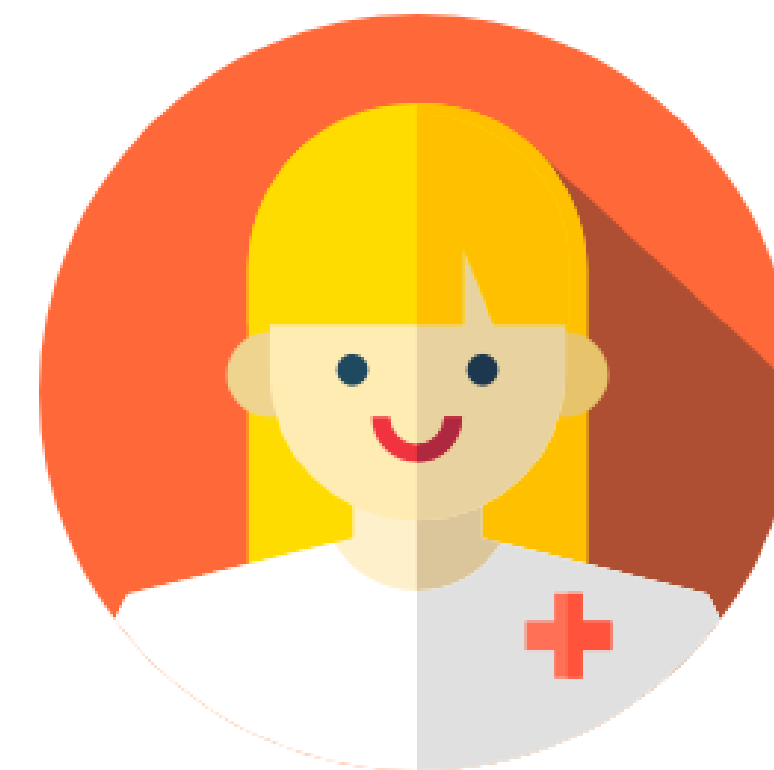
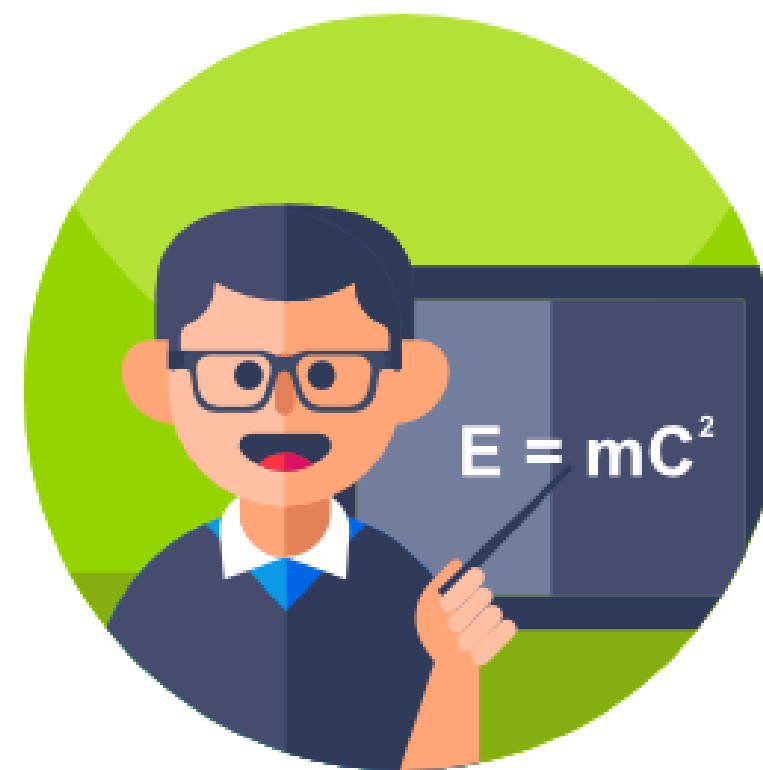
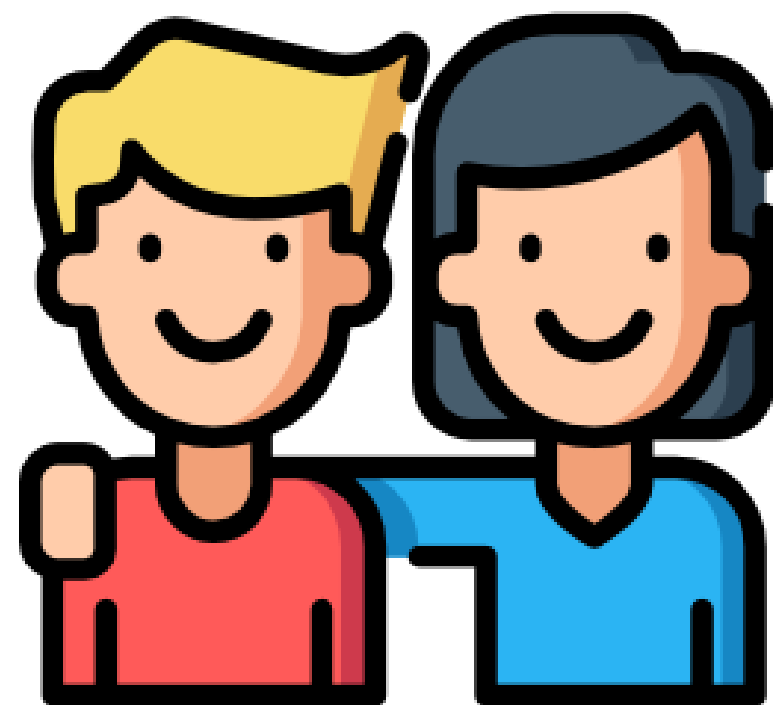


# Toename in 2017 onder 10 tot 20 jarigen



# Psychologische autopsie

- Van 59 van de 81 jongeren ouders bereikt
- 35 jongeren onderzocht
- Ouders, peers, leerkrachten, werkgever, hulpverleners
- 77 interviews, 43 vragenlijsten





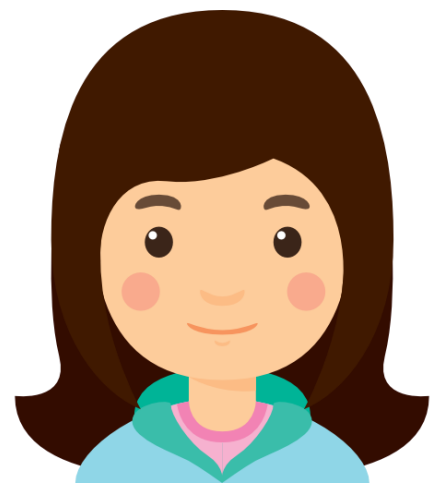


## Ouders waarden interview





# Demografische kenmerken jongeren



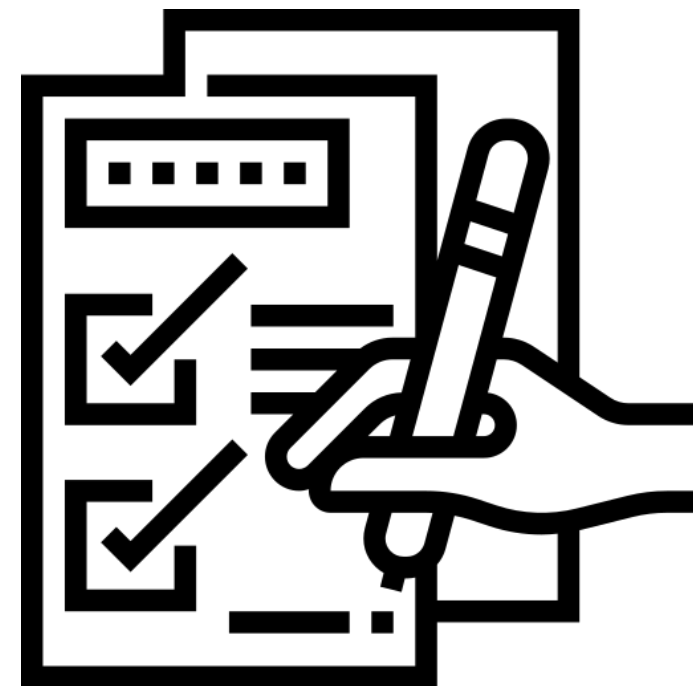
51%



49%



16,9 jaar  
(14-19 jaar)



44% HAVO-VWO  
25% MBO  
16% VMBO  
15% Werk, WAJONG



47% vader en moeder  
19% alleen bij moeder  
34% co-ouders, andere mensen, eigen huis, alleen vader



Jongeren meer dan gemiddeld:

- 15% homoseksueel, lesbisch, biseksueel
  - 47% gepest buurt en/of 22% via internet
  - 34% softdrugs
  - 41% van huis weggelopen, 28% aanraking politie
  - 25% fysiek, 13% seksueel misbruik
  
  - 72% suïcidale gedachten, 53% suïcidepoging, 56% zichzelf krassen
  - 84% psychosociale problemen
  - 53% familie met psychiatrische ziekte
-

## Drie groepen



22 jongeren (63%) in zorg op moment overlijden, 6 in kliniek

---

- Perfectionistische meisjes, identiteitsproblemen, verzuim door psychische problemen, negatieve spiraal, veel zorg.
- Jongens met diagnose (ADHD, autisme) liepen vast op school, 'afstromen' naar speciaal onderwijs
  - Gespannen thuis situatie, vechtscheiding, huiselijk geweld, seksueel misbruik
  - Problemen vriendschappen, gepest
  - Misbruik drugs, achteruitgang psychische gezondheid
- Out of the Blue suicides



# Citaat



- Perfectionistische meisjes:  
'Jongere kreeg kortsluiting in het hoofd van al het schoolwerk dat Jongere nog moest inhalen na opnames en ziek geweest te zijn.'
  - Jongens die 'afstromen':  
'Het gevoel van ze nemen me alles af. En dan moet ik naar die andere locatie. Ik moet naar een lager niveau met die rauwdouwers. (...) School wil van me af. Ze willen gewoon van me af.'
-



## Sociale media, games en challenges



- Tweede verborgen Instagram account voor delen suïcidale uitingen
  - Algoritmen bekrachtigen depressief zelfbeeld, hypes via Instagram
  - Whatsapp in kliniek steunend voor vriendschap en herstel, schadelijk door competitief ziekelijk gedrag
  - Aanwijzingen 2 challenges suïcidaal gedrag
  - Geen aanwijzingen 13 Reasons Why
-



# Citaat

- Online suïcidale identiteit:

‘En als je zo’n Instagram pagina creëert, wie ben je nog als dat weg is? Als ik beter ben, wie ben ik? Als ik gewoon een opleiding heb gedaan, wie ben ik dan, wat maakt mij dan nog interessant? Het is makkelijker om nooit iets te hebben. Ik denk dat Instagram en al die media waar Jongere ook op zat, hielpen die identiteit vast te houden en steeds meer een soort van te verankeren.’

- Competitie via sociale media:

‘Jongeren moedigen elkaar aan, zien het soms als wedstrijd om het diepst te snijden, de sterkste pillen te nemen of meeste pogingen te doen.’





# Thema's uit interviews

## Begrip van online lotgenoten

Recovery stories (coping  
strategieën)

**"Venting"**

Contact met vrienden  
buiten klinische setting (bij  
opname)

N = 15)

Overmatig gebruik (8h/dag) en emotionele afhankelijkheid

"Upward social comparison"

Triggers en imitatie van suïcidaal gedrag

**Algoritmes en identiteitsvorming**

Online pesten

(N = 20)





# Genderverschillen suïcidale communicatie

> [PLoS One. 2021 May 21;16\(5\):e0252028. doi: 10.1371/journal.pone.0252028. eCollection 2021.](#)

## Gender differences in suicide-related communication of young suicide victims

Elias Balt <sup>1</sup>, Saskia Mérelle <sup>1</sup>, Diana van Bergen <sup>1 2</sup>, Renske Gilissen <sup>1</sup>, Pommeline van der Post <sup>1</sup>, Milou Looijmans <sup>1</sup>, Daan Creemers <sup>3</sup>, Sanne Rasing <sup>3 4</sup>, Wico Mulder <sup>5</sup>, Lieke van Domburgh <sup>6 7</sup>, Arne Popma <sup>7</sup>

Affiliations [+ expand](#)

PMID: [34019584](#) PMCID: [PMC8139476](#) DOI: [10.1371/journal.pone.0252028](#)

[Free PMC article](#)

### Abstract

**Objectives:** There is limited insight into gender differences in suicide-related communication (SRC) in youths. SRC is defined as "the act of conveying one's own suicide ideation, intent or behaviours to another person". Increasing our understanding of SRC in youths will enable us to recognize and specify needs of female versus male youths. The current study explores SRC in a sample of Dutch suicide victims aged under 20 and examines gender differences.

## **Expliciete/directe SRC (levensloop)**

**Verbaal**

**Openbaarmaking van  
suïcidale ideaties of  
plannen  
Eerdere ervaringen met  
suïcidale ideaties of  
gedragingen**

**Non-  
verbaal**

**Suïcidepoging  
Middelen voor suïcide  
verwerven**

**Geschrev  
en**

**Afscheidsbrieven  
Schrijven over  
suïcidale ideaties of  
plannen**

## **Impliciete/indirecte SRC (laatste maanden)**

**Verbaal**

**Uiten van verdriet,  
angst, lusteloosheid**

**Non-  
verbaal**

**Slaapproblemen,  
vermoeidheid, slechte  
zelfverzorging,  
isolement**

**Geschrev  
en**

**Geschreven teksten  
die wijzen op  
psychische nood**



# Optreden van SRC

	Alle (n=35) Gemiddelde	Vrouwen (n=18) Gemiddelde	Mannen (n=17) Gemiddelde
Leeftijd	17.0	17.3	16.7
Interviews per casus	1.5	1.5	1.5
Respondenten per casus	2	2	2
SRC gebeurtenissen	22.8	26.1	19.3
Verbale SRC	6.6	6.9	6.2
Non-verbale SRC	12.5	14.9	10.0
Geschreven SRC	3.7	4.3	3.0
Expliciete SRC gebeurtenissen	13.7	17.6	9.6



# Genderverschillen suïcidale communicatie

- Meisjes hebben eerdere onset (meisjes 11-13 jaar) versus jongens (14-16 jaar); **jongens spreken erover als ze al verder in suïcidale proces zijn.**
- Meisjes bespreken het **vaker met meer verschillende mensen; met focus op coping en steun van anderen. Communicatie is expliciet.**



## Onze zoektocht in het effectief behandelen van suïcidaliteit



### Integrated Motivational-Volitional Model (O'Connor, 2018)

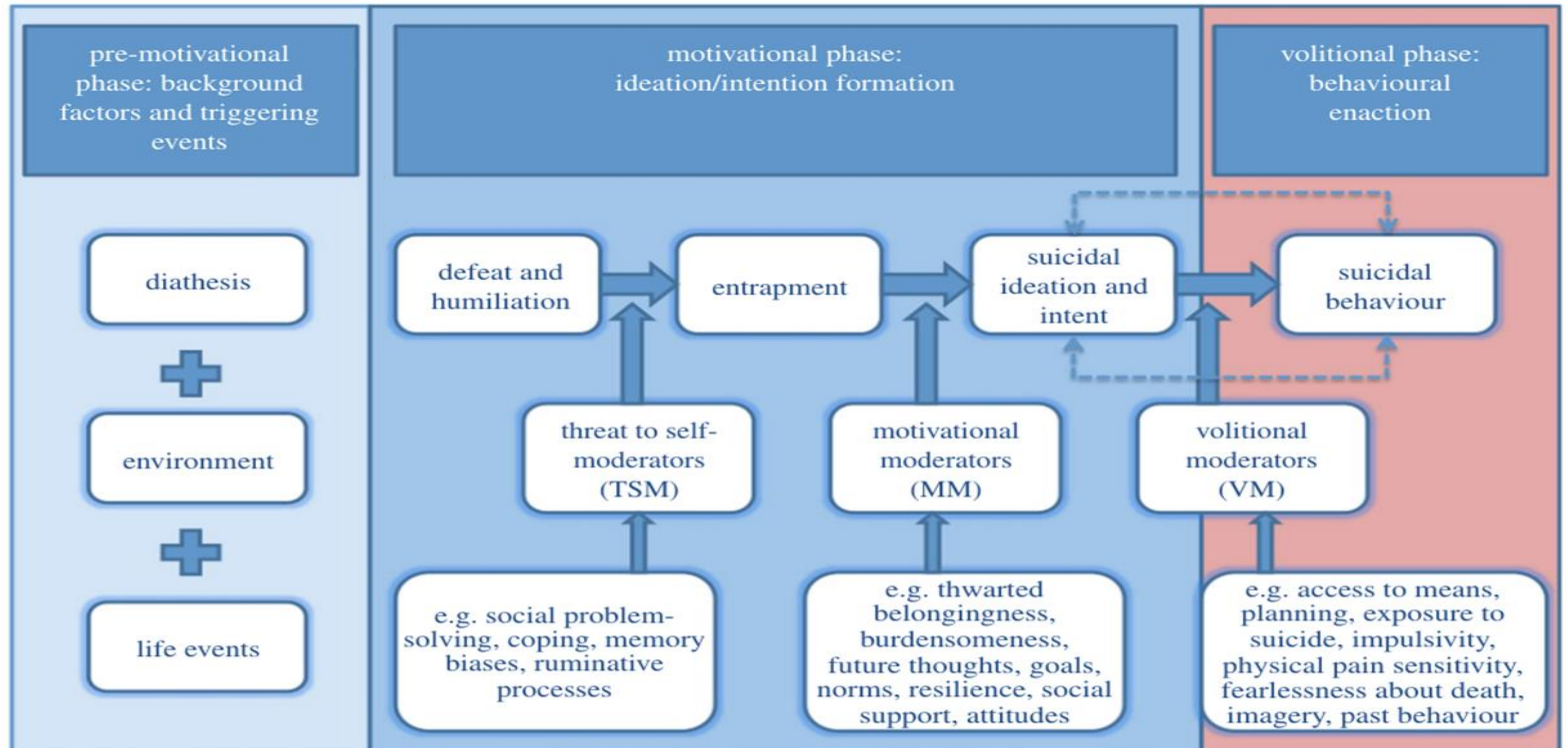
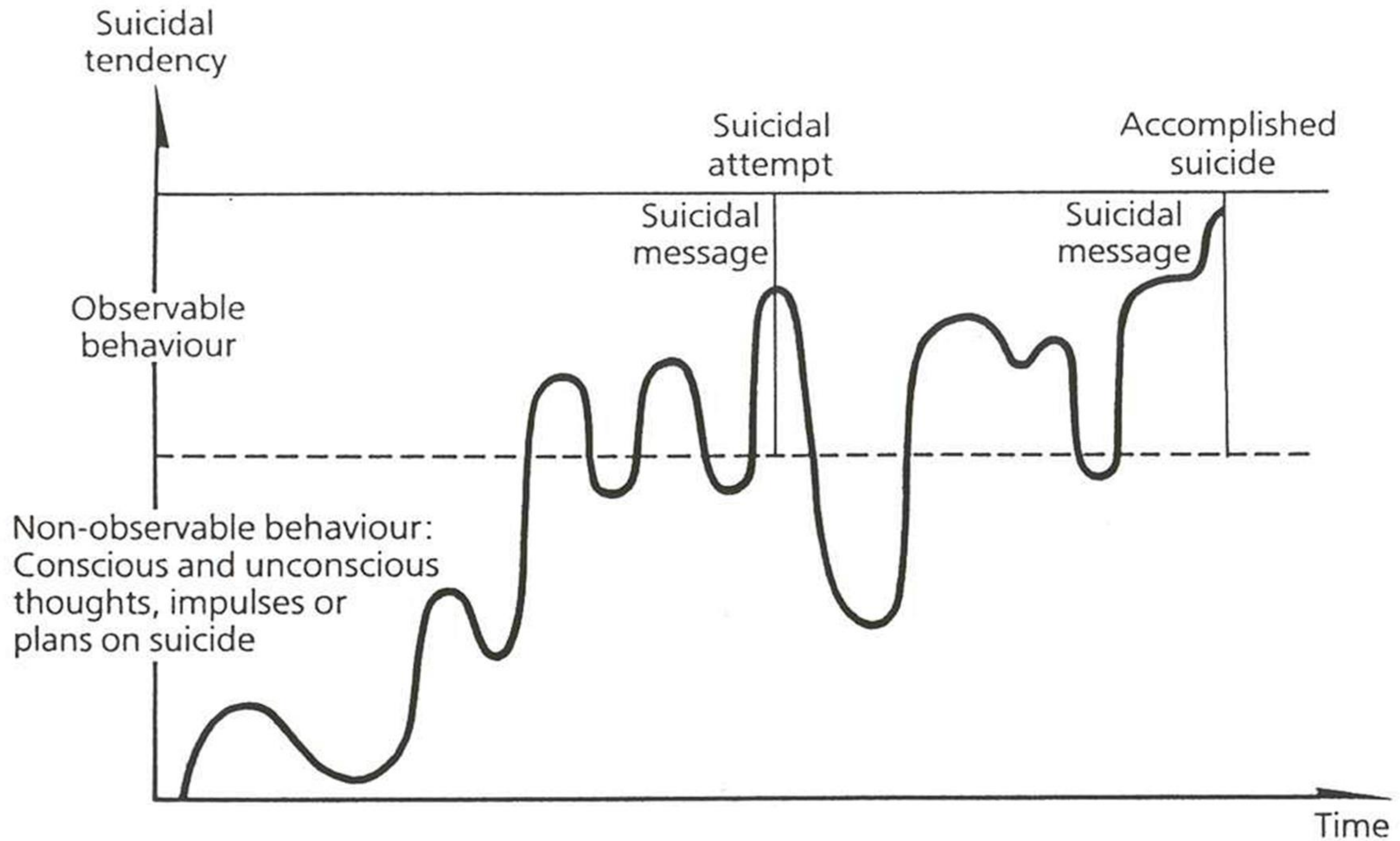


Figure 1. The IMV model of suicidal behaviour.



Bron: Retterstøl, 1993



# Vorderingen behandelning Suïcidaliteit

## Therapeutic Interventions for Suicide Attempts and Self-Harm in Adolescents: Systematic Review and Meta-Analysis

Dennis Ougrin, MBBS, MRCPsych, PGDip(Oxon), PhD, Troy Tranah, BSc, MSc, PhD, Daniel Stahl, PhD, Paul Moran, MBBS, BSc, MSc, DLSHTM, MD, MRCPsych, Joan Rosenbaum Asarnow, PhD

**Objective:** Suicidal behavior and self-harm are common in adolescents and are associated with elevated psychopathology, risk of suicide, and demand for clinical services. Despite recent advances in the understanding and treatment of self-harm and links between self-harm and suicide and risk of suicide attempt, progress in reducing suicide death rates has been elusive, with no substantive reduction in suicide death rates over the past 60 years. Extending prior reviews of the literature on treatments for suicidal behavior and repetitive self-harm in youth, this article provides a meta-analysis of randomized controlled trials (RCTs) reporting efficacy of specific pharmacological, social, or psychological therapeutic interventions (TIs) in reducing both suicidal and nonsuicidal self-harm in adolescents.

**Method:** Data sources were identified by searching the Cochrane, Medline, PsychINFO, EMBASE, and PubMed databases as of May 2014. RCTs comparing specific therapeutic interventions versus treatment as usual (TAU) or placebo in adolescents (through age 18 years) with self-harm were included.

**Results:** Nineteen RCTs including 2,176 youth were analyzed. TIs included psychological and social interventions and no pharmacological interventions. The proportion of the adolescents who self-harmed over the follow-up period was lower in the intervention group (28%) than in controls (33%) (test for overall effect size  $z = 2.31; p = .02$ ). TIs with the largest effect size were dialectical behavior therapy (DBT), cognitive behavioral therapy (CBT), and mentalization-based therapy (MBT). There were no independent replication studies of efficacy of any TI. The pooled risk difference for TIs and TAU for suicide attempts and nonsuicidal self-harm considered separately was not statistically significant.

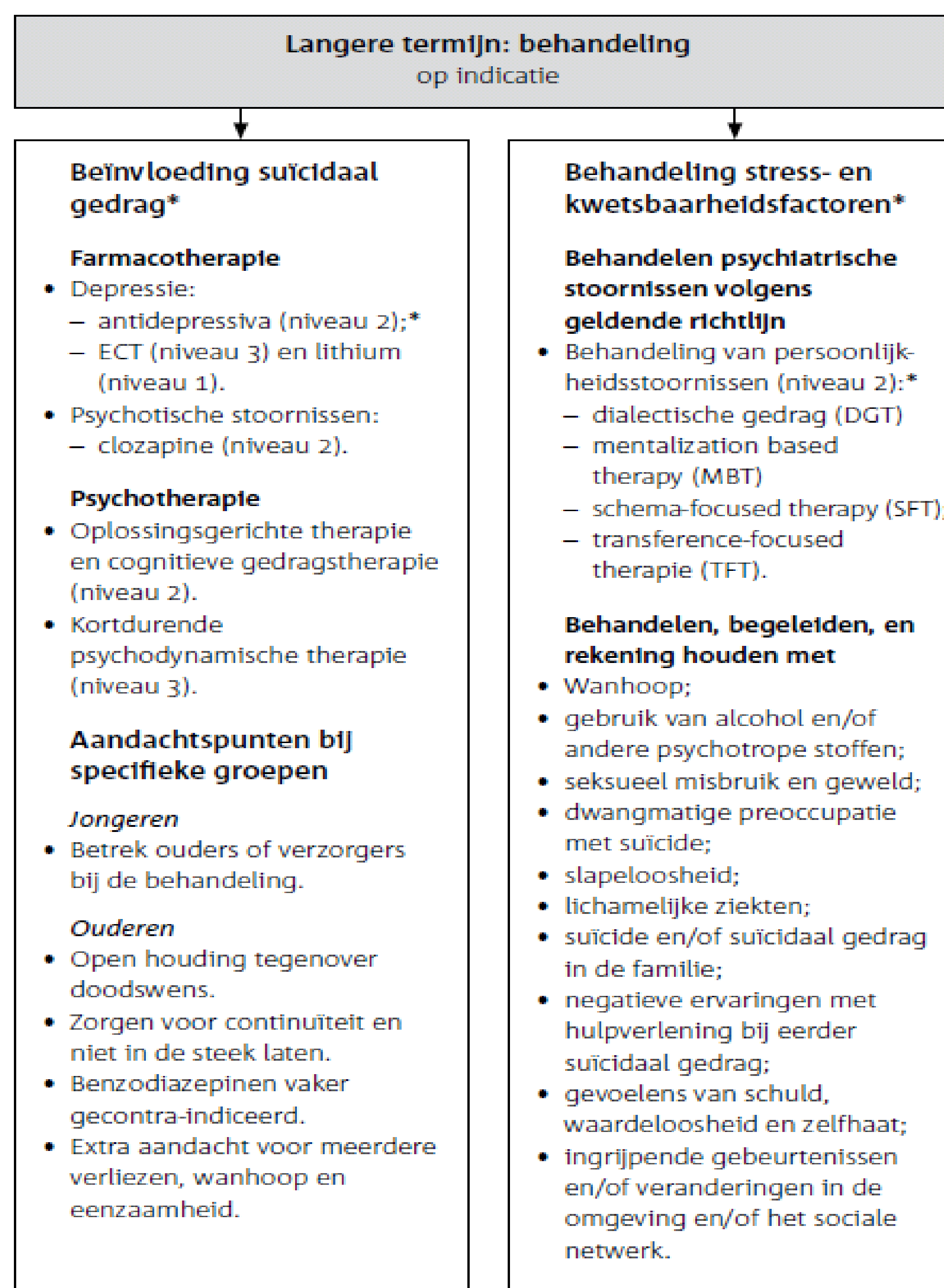
**Conclusion:** TIs to prevent self-harm appear to be effective. Independent replication of the results achieved by DBT, MBT, and CBT is a research priority.

**Key Words:** self-harm, randomized controlled trials, meta-analysis

*J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2015;54(2):97-107.

“Despite recent advances in the understanding and treatment of self-harm and links between self-harm and suicide and risk of suicide attempt, progress in reducing suicide death rates has been elusive, with **no substantive reduction** in suicide death rates over the past 60 years.”

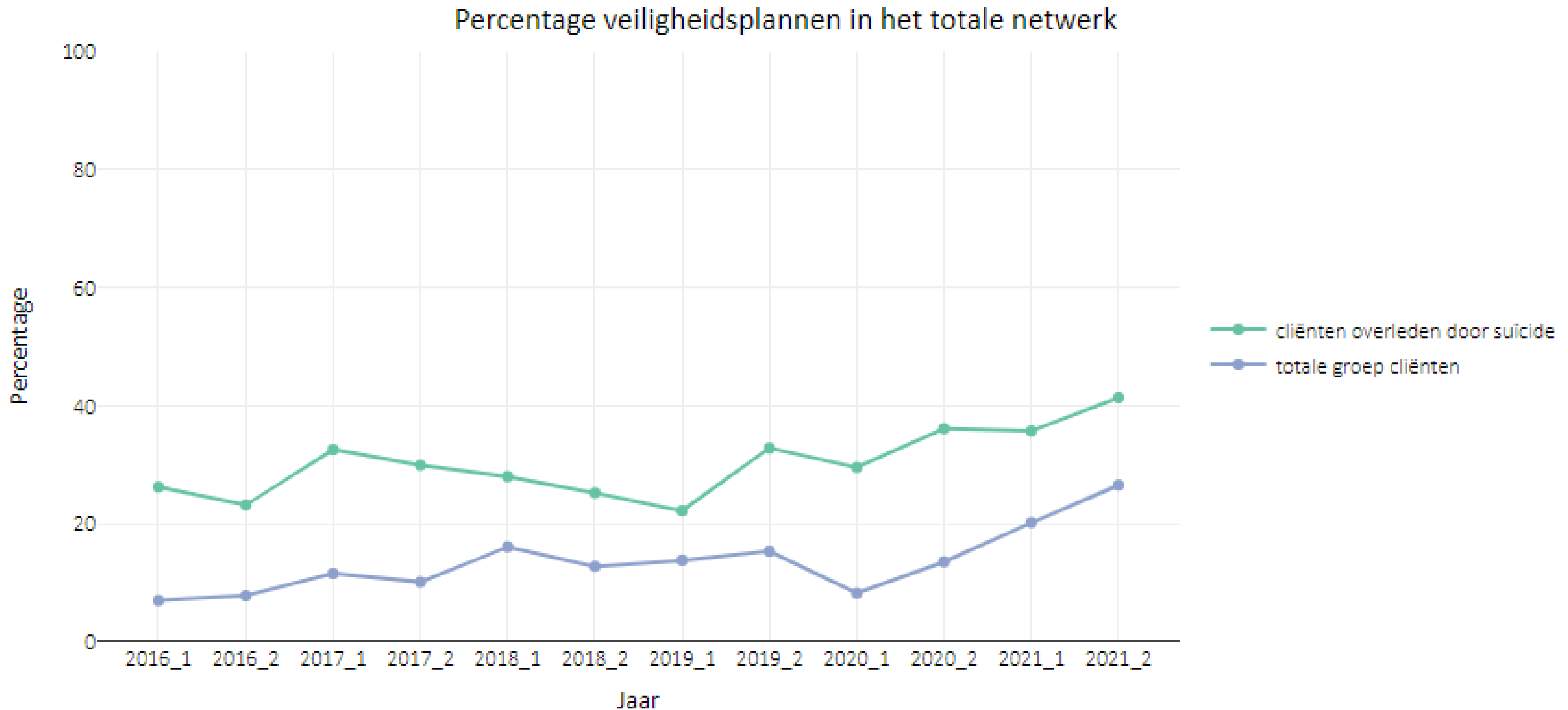




\* Het niveau (niveau 1-4) geeft aan hoe sterk het bewijs is voor het effect van de inter-



# Rapportages 2016-2021: 40% van overleden cliënten heeft veiligheids-, crisis- of signaleringsplan



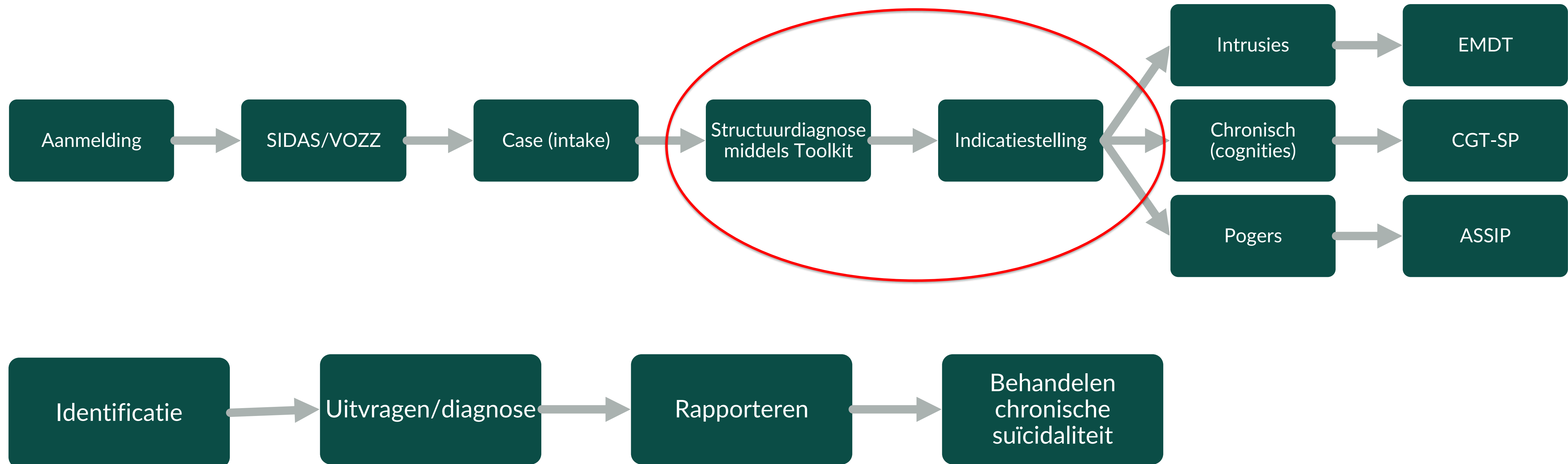


# Hawton et al. (2022)

- **Suicidepreventie gedomineerd door voorspellen van risico**
  - Niet effectief gebleken: geen goede gestandaardiseerde meetschalen; uitvragen wordt beïnvloed door angst en ervaringen van professional
    - Gegevens uit Verenigd Koninkrijk:
      - 25-30% van individuen overleden door zelfdoding had in laatste 6 maanden contact met psychiatrische diensten
      - $\pm$  50% zelfs in de week voor overlijden
      - **Direct risico was in 85% ingeschat als laag of afwezig**
      - Langetermijn risico was in 59% ingeschat als laag of verwaarloosbaar
    - Gegevens VS:
      - 132 patiënten die contact hadden binnen 30 dagen voor zelfdoding
      - 67% hiervan ontkende zelfmoordgedachten te hebben
      - **$\pm$  50% overleed binnen 2 dagen na beoordeling suïcidale ideatie**
-



## Add-on behandelroute (chronische) suïcidaliteit:





# 113 suicidepreventie Toolkit

- Online tool voor diagnostiek, behandeling en rapporteren
  - Gebaseerd op de nieuwste wetenschappelijke bevindingen
  - Bestaat uit 4 tools die los van elkaar gebruikt kunnen worden tijdens of na een gesprek met cliënt
    - SIDAS: screening van suïcidaliteit, de ernst en het verloop
    - CASE-interview: gestructureerd interview voor uitvragen suïcidale toestand en voorgeschiedenis van cliënt
    - Structural diagnosis: beschrijvende diagnose en samenvatting
    - Treatment selection tool: helpt in het selecteren van het behandelplan
-

# Integratie in EPD: een voorbeeld

EPD Ambulant 2023.01.00 GOB productie

Argus, L., Carli123 (O), 15-12-1997 (25 jaar), 01815129703, BSN 999990032

(EPD Ambulant) introductiefilm

Menu

- Dashboard Client
- Blikveld
- Decursus
- Aanmelding - Intake
- Diagnostiek - Zorgtypering
- Behandeling
- Medicatie, Lab - Somatiek
- Crisis - WVGZ
- Correspondentie & Dossier
- Suicide Preventie

Rechterpaneel

- Dossier volledig

Dossiers

Argus, L...

Overzicht

### Documenten/Verslagen/Onderzoeken

Maak keuze

### Overzicht

Laatste wijziging	Document	Aangemaakt door	Datum aangemaakt	Open
21-02-2023 17:17	Suicide Preventie Toolkit	Willekens - Pegtel, L. (V) GZPSYCHOL	21-02-2023 17:17	<input type="checkbox"/>

GGZ Oost Brabant / Overzichtspagina SUICIDE LIGHT / GOB\_LP\_SUICIDE\_EL

## Toolkit Suicidepreventie | Beheerder Inge Lucassen

### Introductie

#### Suïcidaal gedrag herkennen

- Suïcidaal gedrag kan gezien worden als een manier om een oplossing te zoeken voor **schijnbaar ondraaglijke pijn en schijnbaar onoplosbare problemen**.
- Suïcidaal gedrag omvat
  - Suïcidepoging
  - Vorbereidingen voor een suïcidepoging
  - Intentie tot zelfdoding
  - Gedachten over zelfdoding
- Het is vaak moeilijk om suïcidaal gedrag te herkennen. **Vraag daarom altijd actief** naar suïcidaal gedrag, suïcidegedachten en -plannen.
- Suïcidaal gedrag kan lijken op een vrije keuze, maar is het vaak niet.
- Durf concreet te zijn.** Uit onderzoek is gebleken dat veel suïcidale cliënten graag open willen spreken over suïcidale gedachten of gedrag.

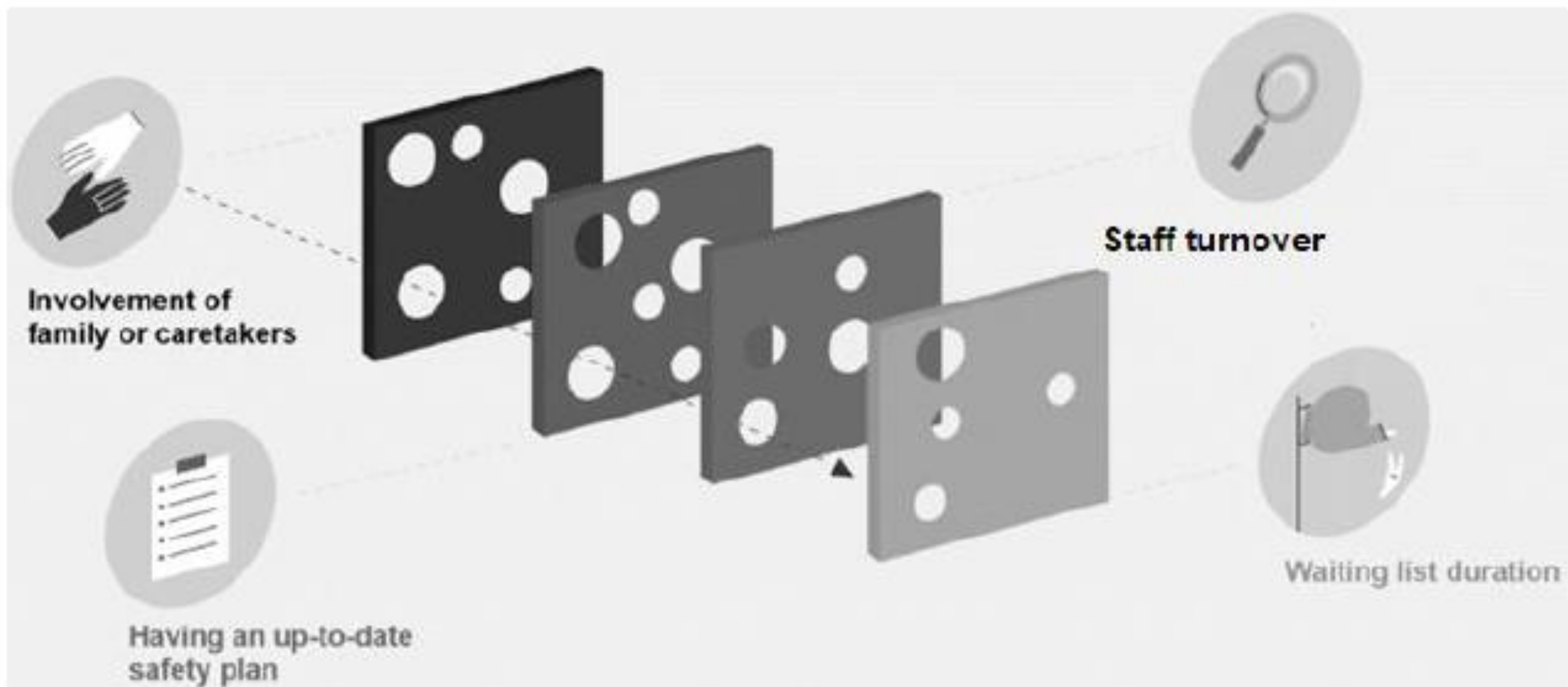
#### Gebruik van de toolkit

- De verschillende (diagnostische) tools in de toolkit kunnen als geheel worden ingevuld maar ook los van elkaar worden gebruikt. **Je hoeft dus niet alles in te vullen.**

Tool	Doel	Gebaseerd op
SIDAS	Screening op (ernstige) suïcidaliteit	<a href="#">Van Spijker, 2014</a>
CASE-interview	Inventarisatie suïcidaal gedrag en voorgeschiedenis	<a href="#">Shea, 1998</a>
Behandelkeuzetool	Behandeladvies passend bij de individuele cliënt	<a href="#">Multidisciplinaire richtlijn Diagnostiek Suïcidaal Gedrag</a>
Structuurdiagnose	Samenvattende, beschrijvende	<a href="#">Multidisciplinaire richtlijn Diagnostiek Suïcidaal Gedrag</a>

OVERZICHT SUÏCIDE PREVENTIE TOOLKIT

1.1 Figure 1. Illustration of Reason's swiss cheese model (Reason, 2000)



1.4.2. *Changing the wind's course: Introducing a new approach to implement the suicide prevention guideline in Dutch specialist mental health care*



# Vragen?



# Discussie

## Depressie en suicidaliteit bij jongeren

Rob Coolen

GZ-psycholoog in opleiding tot specialist

Depressie Expertisecentrum-Jeugd





# Disclosure belangen

<b>(Potentiële) belangenstrengeling</b>	<b>Geen</b>
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Geen
<ul style="list-style-type: none"><li>• Sponsoring of onderzoeksgeld</li><li>• Honorarium of andere (financiële) vergoeding</li><li>• Aandeelhouder</li><li>• Andere relatie, namelijk...</li></ul>	Niet van toepassing Niet van toepassing Niet van toepassing Niet van toepassing



## Stelling

- Worden de risicoprofielen herkend in de dagelijkse praktijk? Hoe kunnen de verschillende type jongeren geholpen worden/ tijdig in zorg komen?
- Hoe om te gaan met de communicatiestijlen tussen jongens en meisjes in de spreekkamer, in de opvoeding en op school?
- Geïntegreerde preventie in de regio: haalbare kaart?